

Γραμματική Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού

**2ος τόμος
Ενότητες: 6.3 – 8.4**

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού

με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το

Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Τύπας

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από

το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton,
Ομότιμη Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Reading U.K.

Μιχαήλ Γεωργιαφέντης,
Γλωσσολόγος

Γεώργιος Κοτζόγλου,
Γλωσσολόγος

Μαργαρίτα Λουκά, *Εκπαιδευτικός*

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Γεωργία Κατσιμαλή,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Κρήτης

Χρήστος Γκόλιαρης,
τ. Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.
Βασιλική Παναγιώτου, *Εκπ/κός*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Πέτρος Μπουλούμπασης,
Εικονογράφος-Σκιτσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Θεοδώρα Τσίγκα, *Φιλολόγος*

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ**

**Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος ε.τ.
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος ε.τ.
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

**Στέφανος Δασκαλάκης,
Εικαστικός καλλιτέχνης**

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

**Ομάδα Εργασίας
Αποφ. 16158/6-11-06 και
75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Ειρήνη Φιλιππάκη- Warburton
Μιχαήλ Γεωργιαφέντης
Γεώργιος Κοτζόγλου
Μαργαρίτα Λουκά**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

**Γραμματική
Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού**

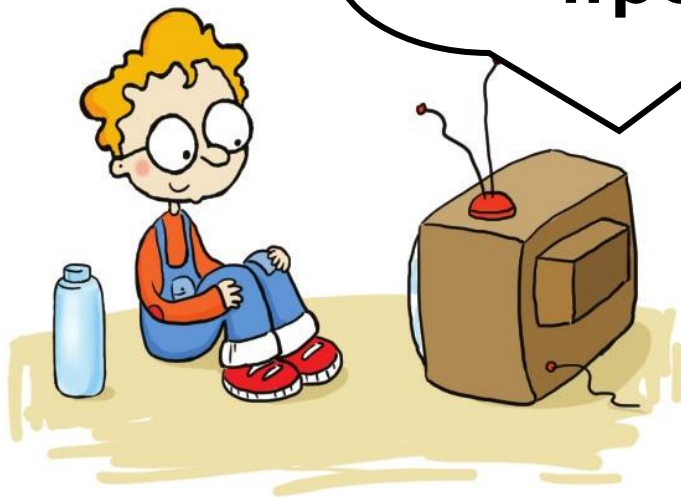
**2ος τόμος
Ενότητες: 6.3 – 8.4**

Α. Αρσενικά

Α.1 Ισοσύλλαβα

α) Σε -ης

Φοιτητής ιατρικής ανα-
κάλυψε τον ιό MS15.
Έλληνας αθλητής
τραυματίστηκε κατά τη
διάρκεια της
προπόνησης.

Ο αθλητής άρχισε το τρέξιμο.
Το πρόσωπο του αθλητή έδειχνε
τη μεγάλη του προσπάθεια.
Ο κόσμος χειροκροτούσε με
ενθουσιασμό τον αθλητή.

Οι αθλητές μπήκαν τρέχοντας στο
γήπεδο.

Τα πρόσωπα των αθλητών έδειχναν κουρασμένα, αλλά εκείνοι συνέχιζαν.

Ο πρωθυπουργός κάλεσε όλους τους αθλητές για να τους συγχαρεί.

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	αθλητής	εργάτης
Γεν.	του	αθλητή	εργάτη
Αιτ.	τον	αθλητή	εργάτη
Κλ.	–	αθλητή	εργάτη

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	αθλητές	εργάτες
Γεν.	των	αθλητών	εργατών
Αιτ.	τους	αθλητές	εργάτες
Κλ.	–	αθλητές	εργάτες

Έτσι κλίνονται και τα:

αγοραστής, δανειστής, λογιστής, μαθητής κ.ά.

ναύτης, πολίτης, επιβάτης κ.ά.

β) Σε -ας

Ζητείται άντρας 25–35 ετών για να εργαστεί ως φύλακας σε μεγάλο εργοστάσιο. Επίσης, ζητείται μάγειρας και έμπειρος κλητήρας για μεγάλη εταιρία. Ζητείται επείγοντως τερματοφύλακας για αγώνα ποδοσφαίρου!

**Ο αγώνας θα αρχίσει στις πέντε.
Θα γίνει ζωντανή περιγραφή
του αγώνα.**

**Ακούστε τον αγώνα στο
ραδιόφωνο.**

**Οι αγώνες θα αρχίσουν το
Σάββατο.**

**Τα αποτελέσματα των αγώνων
αναμένονται με μεγάλη
ανυπομονησία. Όλοι πρέπει να
παρακολουθήσουμε τους αγώνες.**

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	άντρας	αγώνας
Γεν.	του	άντρα	αγώνα
Αιτ.	τον	άντρα	αγώνα
Κλ.	–	άντρα	αγώνα

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	άντρες	αγώνες
Γεν.	των	αντρών	αγώνων
Αιτ.	τους	άντρες	αγώνες
Κλ.	–	άντρες	αγώνες

Έτσι κλίνονται και τα:

λοχίας, επιχειρηματίας, ταμίας κ.ά.

αιώνας, χειμώνας, πατέρας κ.ά.

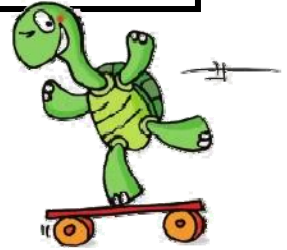
		Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	ο	πίνακας	οι	πίνακες
Γεν.	του	πίνακα	των	πινάκων
Αιτ.	τον	πίνακα	τους	πίνακες
Κλ.	–	πίνακα	–	πίνακες

Έτσι κλίνονται και τα:

φύλακας, γείτονας, Έλληνας κ.ά.

**1. Τα ισοσύλλαβα
αρσενικά σε -ης
τονίζονται στη γενική
του πληθυντικού
στη λήγουσα.**

ΠΑΝΤΟΤΕ

**ο φοιτητής – των φοιτητών
ο ναύτης – των ναυτών**

**2. Τα παροξύτονα και
προπαροξύτονα ουσιαστικά σε -ας
τονίζονται στη γενική του
πληθυντικού στην παραλήγουσα:**

**ο χειμώνας – των χειμώνων
ο κανόνας – των κανόνων
ο Έλληνας – των Ελλήνων**

**Εξαιρούνται τα
δισύλλαβα**

**παροξύτονα σε -ας και
όσα λήγουν σε -ίας:**

**Αυτά τονίζονται στη γενική του
πληθυντικού στη λήγουσα:**

ο μήνας – των μηνών

ο τραυματίας – των τραυματιών

**Μερικά ουσιαστικά σε -ης έχουν μια
ακόμα ονομαστική πληθυντικού σε
-άδες, με γενική σε -άδων.**

**διευθυντής → διευθυντές και
διευθυντάδες**

**βουλευτής → βουλευτές και
βουλευτάδες**

**Ο τύπος αυτός έχει λαϊκή προέλευση
και χρησιμοποιείται σε ορισμένες
περιστάσεις επικοινωνίας:**

**π.χ. Τι κι αν μαζεύτηκαν τόσοι
καθηγητάδες; Κανείς δεν μπορούσε
να λύσει την εξίσωση!**

Δείτε, τώρα, τι συμβαίνει και με την ονομαστική, αιτιατική και γενική πληθυντικού των ισοσύλλαβων αρσενικών σε -έας:

**ο δεκανέας → οι δεκανεείς,
τους δεκανεείς, των δεκανέων**

**ο εισαγγελέας → οι εισαγγελεείς,
τους εισαγγελεείς, των εισαγγελέων**

**κουρέας γραμματέας συγγραφέας
εισαγγελέας αρχιερέας κ.ά.**

Αυτό γίνεται διότι στη γλώσσα έχουμε διατηρήσει ορισμένους τύπους της αρχαίας ελληνικής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 14 Αντιστοιχίζω, στην επόμενη σελίδα, κάθε ουσιαστικό της πρώτης στήλης με τη γενική ενός ουσιαστικού της δεύτερης, όπως στο παράδειγμα, και τα γράφω στο τετράδιό μου:

ο νικητής

οι μαθητές

ο κηδεμόνας

οι άντρες

ο πίνακας

οι ποδοσφαιριστές

ο αγώνας

οι αγώνες

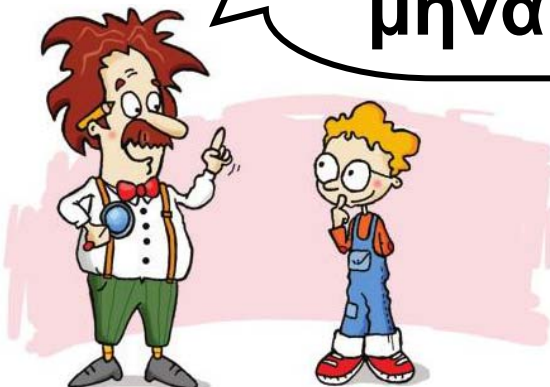
ο χαρακτήρας

οι αναπληρωτές

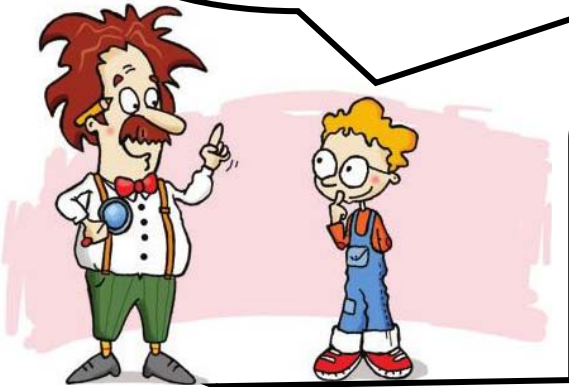
Παράδειγμα: ο νικητής οι αγώνες
→ ο νικητής των αγώνων

γ) Οξύτονα και παροξύτονα σε -ος

Τι όμορφος καιρός. Πώς
και είναι τόσο ζεστός
ο ήλιος, Ιανουάριο
μήνα; Λάμπει ο τόπος!

Πράγματι. Γι' αυτό κι εγώ λέω να πάρω τους φίλους μου και να πάμε βόλτα στις όχθες του ποταμού. Θα έρθεις μαζί μας;

Μπα, πού καιρός για βόλτες. Εγώ θα ξαπλώσω για λίγο στο γρασίδι και θα απολαύσω τον ουρανό!

Η γιαγιά μου έλεγε: «Ο τόπος είναι ο άνθρωπος».

Είναι ωραίο να κάνεις κάτι για το καλό του τόπου σου.

Όποιος δεν αγαπά τον τόπο του δεν αγαπά τον εαυτό του.

Όλοι οι τόποι έχουν την αξία τους. Πολλοί άνθρωποι θυσιάζονται για το καλό των τόπων τους.

Δε φτάνει μόνο να αγαπάμε
τους τόπους μας.

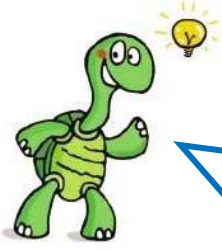
Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	ουρανός	φίλος
Γεν.	του	ουρανού	φίλου
Αιτ.	τον	ουρανό	φίλο
Κλ.	–	ουρανέ	φίλε

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	ουρανοί	φίλοι
Γεν.	των	ουρανών	φίλων
Αιτ.	τους	ουρανούς	φίλους
Κλ.	–	ουρανοί	φίλοι

Έτσι κλίνονται και τα:

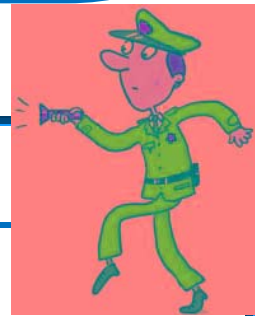
καιρός, λογαριασμός, σολομός,
χωρισμός κ.ά.

δρόμος, ταχυδρόμος, Βόλος,
χώρος, τόπος, κήπος κ.ά.

Και κάτι απλό! Τα οξύτονα και παροξύτονα ουσιαστικά σε -ος τονίζονται σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή.

δ) Προπαροξύτονα σε -ος

**Ο κίνδυνος ήταν μεγάλος,
αλλά ο αστυνόμος Γκίκας**

**Αλαφροπόδης ήταν άνθρωπος που
την ώρα του κινδύνου ήξερε να
κρατάει την ψυχραιμία του. Ανέβηκε
αθόρυβα τις σκάλες μέχρι τον τρίτο
όροφο. Ο διάδρομος ήταν ήσυχος.**

**Ξαφνικά, ύποπτοι θόρυβοι
ακούστηκαν από ένα δωμάτιο που
βρισκόταν στη μέση**

**του διαδρόμου. Νυχοπατώντας,
έφτασε έξω από την πόρτα. Με μια**

γρήγορη κίνηση την ανοίγει. Στο δωμάτιο ψυχή! Κι όμως, είναι σίγουρος πως είχε ακούσει φωνές ανθρώπων.

Ποια η εξήγηση των θορύβων, λοιπόν; Αλλά, έστω κι αν αγνοήσει τους θορύβους, ποιο το κίνητρο του ανθρώπου που τον ειδοποίησε ότι η συμμορία του άορατου ληστή βρισκόταν από τα μεσάνυχτα στην πανσιόν της Βιλελμίνας; Στους διαδρόμους του μυαλού του αστυνόμου οι σκέψεις άρχισαν να τρέχουν δαιμονισμένα. Για τους ανθρώπους της συμμορίας ήταν απλό να τον παραπλανήσουν, η λύση όμως του μυστηρίου στο μυαλό του δαιμόνιου αστυνόμου ήταν ακόμα πιο απλή.

**Ο κίνδυνος για τον αστυνόμο ήταν
μεγάλος.**

**Την ώρα του κινδύνου, οι βοηθοί
του είχαν εξαφανιστεί!**

**Ο Γκίκας Αλαφροπόδης, όμως,
αγνόησε τον κίνδυνο.**

**Έτσι κι αλλιώς, οι κίνδυνοι
ήταν αναπόσπαστο
κομμάτι της δουλειάς του.**

**Η αποφυγή των κινδύνων ήταν
εξαιρετικά δύσκολη, βέβαια, στη
ζωή του, αλλά ο Γκίκας Αλαφροπό-
δης κατάφερνε να περιορίζει τους
κινδύνους χρησιμοποιώντας την
εξυπνάδα και την πείρα του.**

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	κίνδυνος	αντίλαλος
Γεν.	του	κινδύνου	αντίλαλου
Αιτ.	τον	κίνδυνο	αντίλαλο
Κλ.	–	κίνδυνε	αντίλαλε

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	κίνδυνοι	αντίλαλοι
Γεν.	των	κινδύνων	αντίλαλων
Αιτ.	τους	κινδύνους	αντίλαλους
Κλ.	–	κίνδυνοι	αντίλαλοι

Έτσι κλίνονται και τα:

**άνθρωπος, δήμαρχος, έμπορος,
έφορος, άνεμος, διάδρομος,
όροφος, πόλεμος κ.ά.**

**ανήφορος, αυλόγυρος, καλόγερος,
ανεμόμυλος, χωματόδρομος κ.ά.**

Μερικά προπαροξύτο-
να σε -ος «κατεβάζουν»
τον τόνο στην
παραλήγουσα σε τρεις
πτώσεις: γενική ενικού,
γενική πληθυντικού και
αιτιατική πληθυντικού.

ο **κί ν δυ νος**

του **κί ν δυ νου**

οι **κί ν δυ νοι**

των **κί ν δυ νων**

τους **κί ν δυ νους**

Άλλα ουσιαστικά,
όμως, διατηρούν
τον τόνο στην
προπαραλήγουσα.

ο α ντί λα λος

του α ντί λα λου

οι α ντί λα λοι

των α ντί λα λων

τους α ντί λα λους

Μερικές φορές, όμως,
διατηρούμε στην
προπαραλήγουσα
τον τόνο σε
ουσιαστικά της

πρώτης ομάδας ή κατεβάζουμε τον
τόνο και σε ουσιαστικά της
δεύτερης ομάδας. Αυτό γίνεται για
λόγους ύφους:

δήμαρχος → δημάρχου και
δήμαρχου

πονοκέφαλος → πονοκέφαλου και
πονοκεφάλου

Μετακίνηση του τόνου → επίσημο
ύφος

Μη μετακίνηση του τόνου →
ανεπίσημο ύφος

A.2 Ανισοσύλλαβα

Σε -ας, -ης, -ες, -ους

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Σε νέους μπελάδες οι μισθωτοί

Στα χνάρια των παππούδων μας
Μιλώντας με τρεις νέους
σφουγγαράδες

Η αξία του... μεζέ
Καλοφαγάδες οι Έλληνες
σύμφωνα με τους επιστήμονες

Απεργούν αύριο οι οδηγοί ταξί...

Ο σφουγγαράς είναι παραδοσιακό επάγγελμα στην Κάλυμνο.

Το επάγγελμα του σφουγγαρά είναι στις μέρες μας αρκετά σπάνιο. Κάποια στιγμή θα μιλήσουμε για τον προπάππου σου, τον σφουγγαρά.

Οι σφουγγαράδες της Καλύμνου είναι γνωστοί σε όλο τον κόσμο. Θα βρούμε φωτογραφίες των σφουγγαράδων σε παλιά περιοδικά. Υπάρχουν πολλές ιστορίες για τους σφουγγαράδες.

Τα αρσενικά ουσιαστικά που λήγουν σε -ας, -ης, -ες και -ους έχουν κάτι κοινό: μια συλλαβή παραπάνω στον πληθυντικό, γι' αυτό λέγονται ανισοσύλλαβα. Σχηματίζουν την ονομαστική πληθυντικού σε -δες.

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	μπελάς	ταξιτζής
Γεν.	του	μπελά	ταξιτζή
Αιτ.	τον	μπελά	ταξιτζή
Κλ.	–	μπελά	ταξιτζή

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	μπελάδες	ταξιτζήδες
Γεν.	των	μπελάδων	ταξιτζήδων
Αιτ.	τους	μπελάδες	ταξιτζήδες
Κλ.	–	μπελάδες	ταξιτζήδες

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	μεζές	παππούς
Γεν.	του	μεζέ	παππού
Αιτ.	τον	μεζέ	παππού
Κλ.	–	μεζέ	παππού

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	μεζέδες	παππούδες
Γεν.	των	μεζέδων	παππούδων
Αιτ.	τους	μεζέδες	παππούδες
Κλ.	–	μεζέδες	παππούδες

αρακάς, βοριάς, βραχνάς, λεφτάς, μυλωνάς, χαλβάς, ψαράς κ.ά.

μπογιατζής, παλιατζής, παπουτσής κ.ά.

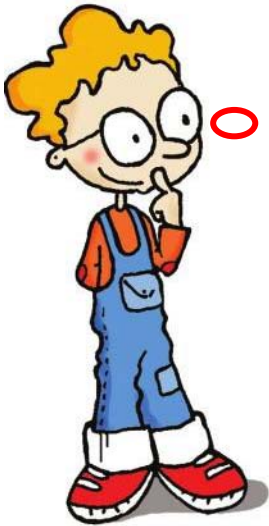
καναπές, καφές, λεκές, μεζές,
πουρές, τενεκές κ.ά.

Α.3 Ανώμαλα αρσενικά

Μερικά ουσιαστικά ακολουθούν
δικό τους τρόπο κλίσης:

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο	μυς	πρύτανης
Γεν.	του	μυός	πρύτανη
Αιτ.	τον	μυ	πρύτανη
Κλ.	–	μυ	πρύτανη
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	μύες / μυς	πρυτάνεις
Γεν.	των	μυών	πρυτάνεων
Αιτ.	τους	μυς	πρυτάνεις
Κλ.	–	μύες / μυς	πρυτάνεις

Έτσι κλίνεται και το: πρέσβης

**Τι θα θυμάμαι για... τα
αρσενικά ουσιαστικά**

**1. Όλα τα αρσενικά έχουν τρεις
πτώσεις όμοιες στον ενικό (γενική,
αιτιατική, κλητική) και στον
πληθυντικό (ονομαστική, αιτιατική,
κλητική), εκτός από τα αρσενικά σε
-ος.**

**του αγώνα – τον αγώνα – αγώνα
οι αγώνες – τους αγώνες – αγώνες**

**2. Σχηματίζουν τη γενική, αιτιατική
και κλητική του ενικού χωρίς το
τελικό -ς της ονομαστικής.**

**του ερευνητή – τον ερευνητή –
ερευνητή**

του καφέ – τον καφέ – καφέ

3. Εκτός από τα αρσενικά σε -ος, όλα τα άλλα αρσενικά έχουν στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική του πληθυντικού κατάληξη -ες. οι μαθητές – τους μαθητές – μαθητές

4. Όλα τα αρσενικά έχουν στη γενική του πληθυντικού κατάληξη -ων / -ών.

των μαθητών, των αγώνων, των βασιλιάδων, των μπογιατζήδων

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

Γράφω σε:

- **-ονας:** τα κοινά προπαροξύτονα (γείτονας, άξονας, πνεύμονας) με εξαίρεση τα: καύσωνας, μεσαίωνας, θερμοσίφωνα
- **-ωνας:** τα κύρια και εθνικά προπαροξύτονα (Πλάτωνα, Απόλλωνα) με εξαίρεση τα: Αλιάκμονας, Αγαμέμνονας, Φιλήμονας
- **-ώνας:** τα παροξύτονα κοινά (αγώνας), περιεκτικά (αμπελώνας, βλ. ενότητα 17.1 Β), τοπωνύμια (Μαραθώνας) με εξαίρεση τα: κανόνας, ηγεμόνας, αλαζόνας, Μακεδόνας, Στρυμόνας
- **-ορας:** αυτοκράτορας, ρήτορας, Νέστορας κ.ά.

- **-τήρας:** οδοστρωτήρας, ανεμιστήρας κ.ά.
- **-ητής:** επιθεωρητής, παρατηρητής κ.ά. (Παράγονται από ρήματα σε -ώ.) Εξαιρούνται τα: ιδρυτής, μηνυτής, κριτής (Δεν παράγονται από ρήματα σε -ώ.)
- **-ιστής:** λογιστής, πολεμιστής (Παράγονται από ρήματα σε -ίζω.), εξαίρεση: δανειστής
- **-ίτης:** ουσιαστικά κοινά και εθνικά (πολίτης, οπλίτης, Θασίτης) με εξαίρεση τα: μαγνήτης, διαβήτης, ιδιοκτήτης
- **-ώτης:** τα εθνικά και πολλά κοινά (νησιώτης, Βολιώτης, Σουλιώτης κ.ά.) με εξαίρεση τα: αγρότης, δεσπότης, δημότης, τοξότης, ιππότης

B. Θηλυκά

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ

B.1 Ισοσύλλαβα

α) Σε -α

- Καλή σας μέρα. Έχετε εισιτήρια για τη Σαλαμίνα;
- Ναι, βεβαίως. Για ποια μέρα;
- Είτε γι' αυτή τη Δευτέρα είτε για τη Δευτέρα της επόμενης εβδομάδας.
- Πόσα εισιτήρια θέλετε να αγοράσετε;
- Τρία. Η κόρη μου είναι μαθήτρια. Μπορεί να βγάλει μειωμένο εισιτήριο;
- Ναι, φυσικά. Είστε από τη Σαλαμίνα;
- Ναι, από εκεί κατάγομαι, αλλά μένουμε στην Αθήνα.
- Και φεύγετε για διακοπές, ε;
- Ναι, κουρασθήκαμε φέτος με τη δουλειά. Χρειαζόμαστε λίγες

διακοπές στη θάλασσα. Με τη γυναίκα μου, τη Μαρία, τις περιμένουμε με μεγάλη ανυπομονησία.

- Λοιπόν, ορίστε τα εισιτήριά σας. Απλώς φροντίστε να βρίσκεστε στο λιμάνι περίπου μία ώρα πριν από την αναχώρηση.

- Θα ήθελα μία ακόμα πληροφορία. Μπορούμε να καθίσουμε κάπου περιμένοντας την αναχώρηση;

- Φυσικά. Υπάρχει το υπόστεγο στην προβλήτα, αλλά μπορείτε να περιμένετε και στην αίθουσα επιβατών.

Η θάλασσα μου αρέσει πολύ. Τα κύματα της θάλασσας μου θυμίζουν τις καλοκαιρινές μου διακοπές.

Κι οι φίλοι μου αγαπούν τη θάλασσα.

**Οι θάλασσες της πατρίδας μας
φημίζονται για την ομορφιά τους.**

**Πρέπει να εμποδίσουμε τη
ρύπανση των θαλασσών και να
προστατέψουμε τις θάλασσες με
κάθε τρόπο.**

Ενικός αριθμός			
Ον.	η	μητέρα	θάλασσα
Γεν.	της	μητέρας	θάλασσας
Αιτ.	τη	μητέρα	θάλασσα
Κλ.	–	μητέρα	θάλασσα
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	μητέρες	θάλασσες
Γεν.	των	μητέρων	θαλασσών
Αιτ.	τις	μητέρες	θάλασσες
Κλ.	–	μητέρες	θάλασσες

Μερικά θηλυκά προπαροξύτονα και παροξύτονα ισοσύλλαβα σε -α «κατεβάζουν» τον τόνο στη γενική πληθυντικού.

Τονίζονται στη παραλήγουσα στη γενική του πληθυντικού:

ιδιότητα, δυνατότητα, ικανότητα κ.α.

**η ικανότητα
οι ικανότητες
των ικανοτήτων**

Τονίζονται στη λήγουσα στη γενική του πληθυντικού:

**έννοια, άγκυρα, αίθουσα,
άμαξα, άμυνα, αξία, απεργία,
απόπειρα, γέφυρα, γλώσσα,
γραβάτα, γυναίκα κ.ά.**

**η θάλασσα – οι θάλασσες
των θαλασσών**

**η έννοια – οι έννοιες
των εννοιών**

**η απεργία – οι απεργίες
των απεργιών**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 15 Τονίζω
σωστά τις παρακάτω γενικές:

**των υπηρετριων
των περιπετειων
των δυνατοτητων
των ταυτοτητων**

**των μεριμνων
των ημεριδων
των πατριδων
των σταγονων**

των ορχηστρων
των

προτεραιοτητων
των κατοικιων
των μητερων
των περιφερειων
των σημαιων

των ενοτητων

των ασφαλειων
των ιδεων
των βασιλισσων
των Βρυξελλων
των λιρων

β) Σε -η (με πληθυντικό σε -ες)

- Οχ, πάλι έγινε διακοπή ρεύματος!

- Ορέστη, πού είναι η Αγγελίνα; Καθίστε στις

θέσεις σας μέχρι να βρούμε έναν αναπτήρα.

- Άκουσα τη φωνή της πριν από λίγο. Στο δωμάτιο της θα είναι.

- Γιατί τόσες διακοπές αυτή την εποχή;

- Γίνονται αλλαγές καλωδίων στον υποσταθμό της Δ.Ε.Η.

**- Ας κάνουμε λοιπόν υπομονή,
αφού πρόκειται για τη βελτίωση
της υποδομής του δικτύου.**

**Η διακοπή του ρεύματος
δε θα με εμποδίσει να
διαβάσω.**

**Αρκεί η διάρκεια της διακοπής να
είναι μικρή.**

**Αρκετοί γείτονές μας ανησύχησαν
με τη διακοπή.**

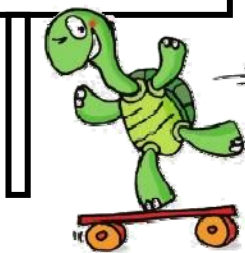
**Οι διακοπές ρεύματος προκαλούν
πολλά προβλήματα στους
κατοίκους της πόλης. Τα
αποτελέσματα των διακοπών
αυτών είναι πολλές φορές
δυσάρεστα, γι' αυτό κι εγώ, αντί για
τις διακοπές ρεύματος, προτιμώ
τις διακοπές δίπλα στη θάλασσα!**

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	η	διακοπή	οι	διακοπές
Γεν.	της	διακοπής	των	διακοπών
Αιτ.	τη	διακοπή	τις	διακοπές
Κλ.	–	διακοπή	–	διακοπές

Έτσι κλίνονται τα:

αγάπη, αλλαγή, αρχή, Αφρική, βιβλιοθήκη, γραμμή, διακοπή, δίκη, εκλογή, επιστήμη, Ευρώπη, μηχανή, μύτη, νίκη, τέχνη, τιμή, φωνή, ψυχή

ΠΑΝΤΟΤΕ

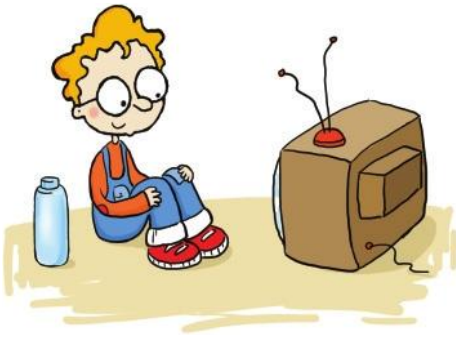
Τα ουσιαστικά αυτά τονίζονται στη γενική του πληθυντικού στη λήγουσα.

η αρχή – οι αρχές – των αρχών

η δίκη – οι δίκες – των δικών

η τέχνη – οι τέχνες – των τεχνών

γ) Σε -η (με πληθυντικό σε -εις)

Νέα μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας ανακοίνωσε ο εκπρόσωπος της κυβέρνησης. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του κυρίου Ευτυχίδη, ο υπουργός απασχόλησης έλαβε την απόφαση να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας στον δημόσιο τομέα. Η κίνηση αυτή δημιουργεί προσδοκίες σε πολλούς άνεργους, που είτε έχουν –όπως λέγεται– μείνει «στην κατάψυξη» είτε υποκύπτουν στην εκμετάλλευση των αετονύχηδων. Οι ενώσεις των εργαζομένων χαιρέτισαν κατ' αρχάς αυτή την κυβερνητική πρωτοβουλία, αλλά

**τηρούν στάση αναμονής,
περιμένοντας το νομοσχέδιο που
θα φανερώσει τις κυβερνητικές
διαθέσεις στο σύνολό τους.**

**Η κυβέρνηση υποσχέθηκε
φορολογικές απαλλαγές.
Οι δεσμεύσεις της κυβέρνησης
ικανοποίησαν την κοινή γνώμη.
Όλοι τώρα περιμένουν από την
κυβέρνηση να υλοποιήσει τις
υποσχέσεις της.**

**Οι κυβερνήσεις των κρατών
της Ε.Ε. ακολουθούν κοινή
πολιτική σε αρκετούς τομείς.
Οι αποφάσεις των κυβερνήσεων
ταυτίζονται σε πολλά σημεία.
Οι απόψεις των Ευρωπαίων για τις
κυβερνήσεις των χωρών τους
ποικίλλουν.**

Εδώ έχουμε πολλές λέξεις που προέρχονται από παλιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας.

Ενικός αριθμός			
Ον.	η	κυβέρνηση	πόλη
Γεν.	της	κυβέρνησης	πόλης
Αιτ.	την	κυβέρνηση	πόλη
Κλ.	–	κυβέρνηση	πόλη
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι	κυβερνήσεις	πόλεις
Γεν.	των	κυβερνήσεων	πόλεων
Αιτ.	τις	κυβερνήσεις	πόλεις
Κλ.	–	κυβερνήσεις	πόλεις

Έτσι κλίνονται τα:

ΠΡΟΠΑΡΟΞΥΤΟΝΑ

η δύναμη, η απόφαση, η αφαίρεση,
η σύνταξη, η άποψη, η Ακρόπολη
κ.ά.

ΠΑΡΟΞΥΤΟΝΑ

η σκέψη, η γνώση, η λύση, η πράξη, η τάξη, η ψύξη, οι Άλπεις κ.ά.

Σε παλιά κείμενα ή σε επίσημες ανακοινώσεις είναι δυνατόν να έχουμε και έναν άλλο τύπο γενικής ενικού σε -εως. Τότε, ο τόνος μεταφέρεται στην επόμενη συλλαβή (σε λέξεις με περισσότερες από δύο συλλαβές):

π.χ. η κυβέρνηση, της κυβέρνησης ή της κυβερνήσεως

Επίσης μπορεί να συναντήσω (κυρίως σε παλιά κείμενα) και ονομαστική ενικού σε -ις:

π.χ. η κυβερνήσις, η δύναμις, η πόλις

Συνήθως, όμως, δε χρησιμοποιώ τους τύπους αυτούς στον καθημερινό λόγο!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 16 Αντιγράψω τις προτάσεις στο τετράδιό μου συμπληρώνοντας τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού στην παρένθεση:

- α. Τη φωτιά έσβησαν οι _____ της πυροσβεστικής. (δύναμη)
- β. Ο κ. Χρήστος έγινε πρόεδρος της _____ Συντακτών Ημερησίου Τύπου. (Ενωση)
- γ. Ο νεαρός επιστήμονας είναι μελετητής των _____ του λαού μας. (παράδοση)
- δ. Πρέπει πάντοτε να εξετάζουμε προσεκτικά τις _____ μας. (απόφαση)

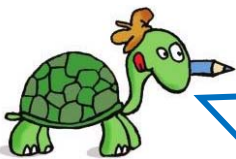
ε. Σε μια _____ καλής
 θέλησης, η κυβέρνηση μείωσε τη
 φορολογία των μισθωτών. (κίνηση)
 στ. Οι _____ ξεπέρασαν
 κάθε προηγούμενο. (αίτηση)
 ζ. Ο θίασος γιόρτασε το τέλος των
 _____ με μια μεγάλη
 χοροεσπερίδα. (παράσταση)

δ) Σε -ω

	Ενικός αριθμός		
Ον.	η	Αργυρώ	ηχώ
Γεν.	της	Αργυρώς	ηχούς ¹
Αιτ.	την	Αργυρώ	ηχώ
Κλ.	–	Αργυρώ	ηχώ

Φρόσω Καλυψώ Δέσπω Μάρω

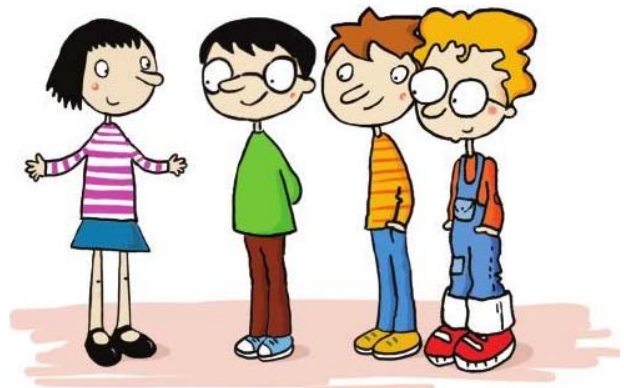
φειδώ πειθώ Λητώ Ιεριχώ

Τα ουσιαστικά αυτά δε
 σχηματίζουν πληθυντικό.

B.2 Ανισοσύλλαβα

Σε -α και -ου

Η γιαγιά μου είπε ένα αστείο παραμύθι για μια αλεπού. Μου άρεσε τόσο πολύ που συχνά ζητάω από τη μαμά μου να μου το αφηγείται. Διασκεδάζω πάντοτε με το πάθημα της αλεπούς που πήγε να κάνει την έξυπνη στα άλλα ζώα. Και η νονά μου, η Φωτεινή, μου είπε ένα παραμύθι για μια άτακτη μαϊμού, αλλά δε μου άρεσε. Πού ξανακούστηκε παραμύθι με μαϊμού;

Η γιαγιά μου αφηγείται τα πιο ωραία παραμύθια.

Τα παραμύθια της γιαγιάς τα ξέρει
και η μαμά.

Συχνά ρωτάω τη γιαγιά μου πώς
μπορεί και θυμάται τόσες
λεπτομέρειες.

Οι γιαγιάδες φτιάχνουν
και νόστιμα γλυκά.
Τα γλυκά των γιαγιάδων
είναι παραδοσιακά.

Βοηθάμε τις γιαγιάδες μας, όταν
φτιάχνουν γλυκά.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	η	γιαγιά	οι	γιαγιάδες
Γεν.	της	γιαγιάς	των	γιαγιάδων
Αιτ.	τη	γιαγιά	τις	γιαγιάδες
Κλ.	–	γιαγιά	–	γιαγιάδες

Έτσι κλίνονται τα:

κυρά, μαμά, νταντά, νονά κ.ά.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	η	αλεπού	οι	αλεπούδες
Γεν.	της	αλεπούς	των	αλεπούδων
Αιτ.	την	αλεπού	τις	αλεπούδες
Κλ.	–	αλεπού	–	αλεπούδες

Έτσι κλίνονται τα:

μαϊμού, φουφού κ.ά.

B.3 Λόγια κλίση θηλυκών σε -ος

- Με συγχωρείτε, ψάχνω την οδό Καραϊσκάκη. Ξέρετε πού είναι;

- Μάλιστα. Προχωρήστε ίσια μέχρι τη γωνία με τη λεωφόρο Κανάρη. Στρίψτε αριστερά και πηγαίνετε ευθεία. Η οδός που ψάχνετε είναι μια πάροδος κάπου εκεί.

- Ξέρετε μήπως αν είναι άνοδος ή κάθοδος;
- Όχι. Ψάχνετε κάτι συγκεκριμένο;
- Ναι, το βιβλιοπωλείο «Διάμετρος». Θέλω να αγοράσω μερικά βιβλία μαθηματικών για τον γιο μου. Αρχίζει η περίοδος των εξετάσεων, βλέπετε.

Τα ουσιαστικά αυτά έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τα αρσενικά σε -ος.

Η διάμετρος του κύκλου είναι ίση με το διπλάσιο της ακτίνας.

Το μήκος της διαμέτρου υπολογίστηκε για πρώτη φορά κατά την αρχαιότητα.

Μετρήσαμε τη διάμετρο δύο φορές.

Οι διάμετροι ενός κύκλου είναι πάντα ίσες.

Τα μήκη των διαμέτρων των τριών κύκλων που μετρήσατε δεν ήταν ίσα.

Μετρήστε τις διαμέτρους προσεκτικά!

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	η	διάμετρος	οι	διάμετροι
Γεν.	της	διαμέτρου	των	διαμέτρων
Αιτ.	τη	διάμετρο	τις	διαμέτρους
Κλ.	–	(διάμετρε)	–	(διάμετροι)

Έτσι κλίνονται τα:

η άμμος, η άνοδος, η Βίβλος, η διάλεκτος, η εγκύκλιος, η είσοδος, η έξοδος, η επέτειος, η διαγώνιος, η θαλαμηγός, η κάθοδος, η κιβωτός, η λεωφόρος, η μέθοδος, η νήσος, η παράγραφος, η πρόοδος, η περίοδος, η χερσόνησος, η ψήφος κ.ά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 17 Αντιγράψω

τις προτάσεις στο τετράδιό μου και συμπληρώνω τα κενά με τον σωστό τύπο του ουσιαστικού στην παρένθεση:

- Πηγαίνω στην (οδός) Σόλωνος, παρακαλώ.
- Η (λεωφόρος) Αλεξάνδρας είναι ανοιχτή' να πάμε από εκεί;
- Ναι, και έπειτα μέσω της (οδός) Ιπποκράτους.
- Εντάξει. Θα βρω τον συντομότερο δρόμο. Έχω τις δικές μου (μέθοδος) τόσα χρόνια στο τιμόνι.
- Α, ψάχνω και για ένα εστιατόριο με (είσοδο) επί της (οδός) Ακαδημίας. Με περιμένουν εκεί μερικοί φίλοι αργότερα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 18 Σχηματίζω
στο τετράδιό μου φράσεις με την
ονομαστική πληθυντικού της
πρώτης λέξης και τη γενική
πληθυντικού της δεύτερης όπως
στο παράδειγμα:

η κορυφή – η καπνοδόχος
↓
οι κορυφές των καπνοδόχων

η άνοδος – η λεωφόρος
η ψήφος – ο ετεροδημότης
η επέτειος – ο γάμος
η μέθοδος – ο επιστήμονας
η εγκύκλιος – η νομαρχία
η είσοδος – η πολυκατοικία

**Τι θα θυμάμαι για... τα
θηλυκά ουσιαστικά**

1. Η γενική του ενικού σχηματίζεται αν προσθέσουμε ένα -ς στην ονομαστική του ενικού. Εξαιρούνται τα θηλυκά σε -ος (και μερικές φορές τα θηλυκά σε -ω που κλίνονται όπως το ηχώ).

η χαρά – της χαράς, η φωνή – της φωνής, η αλεπού – της αλεπούς

2. Τα θηλυκά έχουν σε κάθε αριθμό τρεις πτώσεις όμοιες, την ονομαστική, την αιτιατική και την κλητική. Εξαιρούνται τα θηλυκά σε -ος.

η χώρα – τη χώρα – χώρα

η αλεπού – την αλεπού – αλεπού
οι χώρες – τις χώρες – χώρες
οι αλεπούδες – τις αλεπούδες –
αλεπούδες

3. Τα θηλυκά έχουν στην
ονομαστική, αιτιατική και κλητική
του πληθυντικού κατάληξη -ες.
Εξαιρούνται τα θηλυκά σε -ος.
οι μητέρες – τις μητέρες – μητέρες
οι αλεπούδες – τις αλεπούδες

4. Όλα τα θηλυκά έχουν στη γενική
του πληθυντικού κατάληξη -ων /
-ών:
των θαλασσών, των ελπίδων,
των σαλπίγγων, των αλεπούδων

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

Γράφω σε:

- **-αία:** αυλαία, κεραία, Νίκαια κ.ά., με εξαίρεση τα: θέα, ιδέα, παρέα
- **-αίνα:** δράκαινα, Μαυρομιχάλainer κ.ά.
- **-ιά:** βραδιά, ξενιτιά, ξαστεριά κ.ά., με εξαίρεση όσα παράγονται από ρήματα σε **-εύω** τα οποία γράφονται με **-ει-**: γιατρειά, δουλειά
- **-ία:** τα παροξύτονα αηδία, γωνία κ.ά., με εξαίρεση όσα παράγονται από ρήματα σε **-εύω** και από επίθετα σε **-ύς**: ερμηνεία, πλατεία, οξεία κ.ά.
- **-εια:** τα προπαροξύτονα άδεια, αλήθεια, βοήθεια κ.ά., με εξαίρεση: άγνοια, διχόνοια, έννοια, ομόνοια, παλίρροια, Εύβοια
- **-ίδα:** πατρίδα, ασπίδα κ.ά.

- **-ίλα:** καπνίλα, μαυρίλα κ.ά.
- **-ισσα:** αρχόντισσα, γειτόνισσα κ.ά., με εξαίρεση τα: Λάρισα, σάρισα
- **-τρια:** εργάτρια, μαθήτρια κ.ά.
- **-ότητα:** θερμότητα, ποιότητα κ.ά.
- **-ύτητα:** ταχύτητα, ευθύτητα κ.ά.
- **-οσύνη:** καλοσύνη, δικαιοσύνη κ.ά.

B.4 Ουσιαστικά κοινού γένους

- Καλείται
η μάρτυρας κυρία
Λεμονιά Ασλανίδη
να καταθέσει
ενώπιον του
δικαστηρίου.

- Το όνομά σας, παρακαλώ;
- Μόνικα, κύριε πρόεδρε.
- Το βαφτιστικό σας, παρακαλώ.
- Λεμονιά Ασλανίδη.
- Γνωρίζουμε ότι εργάζεστε στο θέατρο.

- Είμαι η ταμίας του θεάτρου.
- Ο δικηγόρος του κατηγορουμένου μάς είπε ότι είστε συγγενής με τον ηθοποιό Νικητόπουλο και την ηθοποιό Αλεξάνδρου και ότι ήσασταν παρούσα το βράδυ που έγιναν τα επεισόδια.
- Ναι, κύριε πρόεδρε. Στην τηλεόραση καθόμουνα και τους έβλεπα που μαλώνανε. Μπροστά ήμουνα.

Ορισμένα ουσιαστικά, που δηλώνουν κυρίως πρόσωπα που ασκούν κάποιο επάγγελμα / δραστηριότητα, έχουν κοινό γένος (αρσενικό και θηλυκό). Τέτοια είναι τα:

**Α. Ουσιαστικά σε -ης (πληθ. σε -εις)
που προήλθαν από επίθετα π.χ.
συγγενής, ευγενής, ασθενής**

**Β. Ουσιαστικά σε -ας (πληθ. σε -ες)
π.χ. μάρτυρας, ταμίας**

**Γ. Ουσιαστικά σε -ης (πληθ. σε -ες)
π.χ. βουλευτής, δημότης**

**Δ. Ουσιαστικά σε -ος (πληθ. σε -οι)
π.χ. ηθοποιός, δικηγόρος**

**Ε. Ουσιαστικά σε -έας (πληθ. σε
-εις)
π.χ. συγγραφέας, διερμηνέας**

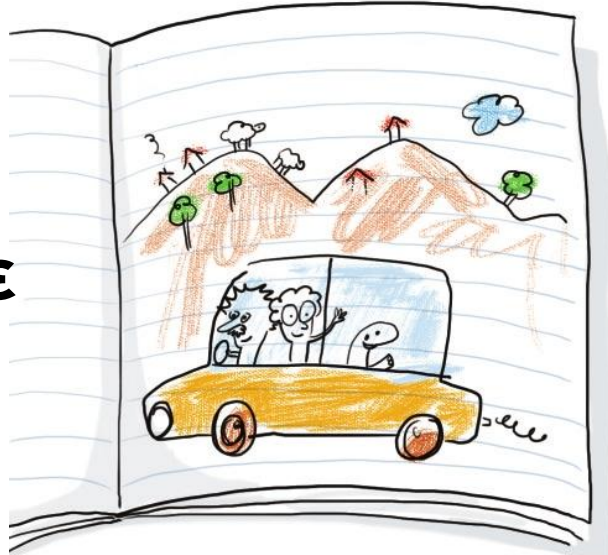
Γ. Ουδέτερα

Γ.1 Ισοσύλλαβα

α) Σε -ο

εκδρομή στο βουνό

Το βουνό μάς
περίμενε! Από
μακριά αρχίσαμε
να βλέπουμε τα
χωριά του
πνιγμένα στο

πράσινο. Κάθε λογής δέντρα
ξεφύτρωναν παντού. Σε λίγο οι
φωνές των τσοπανόπουλων και
των προβάτων γέμισαν την
ατμόσφαιρα, συμπληρώνοντας το
υπέροχο σκηνικό της εξοχής. Πάνω
εκεί έγινε το κακό! Ένα μικρό
άσπρο σύννεφο που μας συνόδευε
στο ταξίδι ζήλεψε τα γέλια και τη
χαρά μας! Σε λιγότερο από μισή
ώρα το χρώμα του σύννεφου έγινε

**κατάμαυρο κι απειλητικό. Έπιασε
μπόρα και έγινε χαλασμός. Η
μηχανή του αυτοκινήτου
σταμάτησε πνιγμένη στο νερό. Το
αφήσαμε και ένα φορτηγό μάς
έφερε ως το σπίτι.**

**Το βουνό είναι ωραίο.
Ο καθαρός αέρας του βουνού με
αναζωογονεί. Στο βουνό νιώθεις
άλλος άνθρωπος.**

**Τα βουνά της χώρας μας είναι
ψηλά.**

**Οι κορυφές των βουνών συχνά
είναι χιονισμένες.**

**Γι' αυτό, όταν ανεβαίνουμε
στα βουνά είμαστε ντυμένοι ζεστά.**

**Στα ουδέτερα, η
αιτιατική είναι πάντοτε
ίδια με την ονομαστική!
Εύκολο δεν είναι;**

Ενικός αριθμός				
Ον.	το	βουνό	δέντρο	σύννεφο
Γεν.	του	βουνού	δέντρου	σύν- νεφου
Αιτ.	το	βουνό	δέντρο	σύννεφο
Κλ.	–	βουνό	δέντρο	σύννεφο
Πληθυντικός αριθμός				
Ον.	τα	βουνά	δέντρα	σύννεφα
Γεν.	των	βουνών	δέντρων	σύν- νεφων
Αιτ.	τα	βουνά	δέντρα	σύννεφα
Κλ.	–	βουνά	δέντρα	σύννεφα

Έτσι κλίνονται τα:

νερό, χωριό, ποσό, παλτό, χωριό
κ.ά.

θηρίο, ζώο, πλοίο κ.ά.

λυκόσκυλο, τριαντάφυλλο, κάστανο
κ.ά.

Προσέχω τον
τονισμό!
Ορισμένα από τα
προπαροξύτονα
ουδέτερα σε -ο
μετακινούν τον
τόνο στη γενική
ενικού και
πληθυντικού.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	το	θέατρο	τα	θέατρα
Γεν.	του	θεάτρου	των	θεάτρων
Αιτ.	το	θέατρο	τα	θέατρα
Κλ.	–	θέατρο	–	θέατρα

Έτσι κλίνονται τα:

αυτοκίνητο άτομο μέτωπο
πρόσωπο άλογο διαβατήριο
δωμάτιο εισιτήριο εξώφυλλο

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 19 Τονίζω τις παρακάτω γενικές:

- α. Η τιμή των βερικοκων
- β. Η νοστιμιά των καστανων
- γ. Οι επιμελητές των κειμενων
- δ. Οι διαφωνίες των αντρογυνων
- ε. Ο κατασκευαστής των επιπλων
- στ. Οι εισοδοι των θεατρων

Προσέχω τη διαφορά επίσημου – ανεπίσημου ύφους:

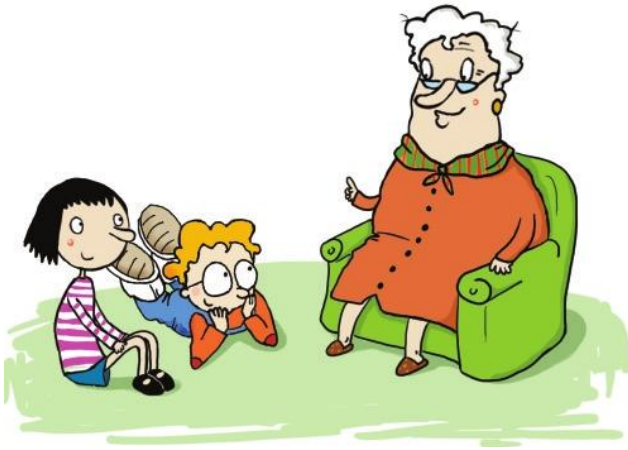
Η Ράνια έξυσε με το μαχαίρι την επιφάνεια του βούτυρου.

Αγόρασε μπισκότα βουτύρου.

Μετακίνηση τόνου – επίσημο ύφος

Διατήρηση τόνου – ανεπίσημο ύφος

β) Σε -ι

Το χρυσάνθεμο
κατάγεται από τα
βάθη της Άπω
Ανατολής.

Η ιστορία αυτού του λουλουδιού
άρχισε από τότε που ένας
φυσιολάτρης αυτοκράτορας της
Ιαπωνίας ζήτησε από τον
αρχικηπουρό του να του βρει ένα
μικρό αλλά όμορφο λουλούδι για το
παλάτι του. Ο κηπουρός ταξίδεψε
παντού, σε απομακρυσμένες
πόλεις και σε απάτητα νησιά, ένα
ολόκληρο καλοκαίρι, ώσπου μήνες
μετά ανακάλυψε στο μπαλκόνι ενός
φτωχικού σπιτιού το λουλούδι των
ονείρων του αυτοκράτορα.

Πλησιάζει το καλοκαίρι.
Οι χαρές του καλοκαιριού
είναι ατέλειωτες.

**Θα περάσω το καλοκαίρι μου στην
Ιθάκη.**

**Τα καλοκαίρια η θάλασσα
είναι υπέροχη.**

**Οι αναμνήσεις των καλοκαιριών
της παιδικής μου ηλικίας
με ακολουθούν.**

Περνώ τα καλοκαίρια μου σε νησί.

Ενικός αριθμός			
Ον.	το	παιδί	καλοκαίρι
Γεν.	του	παιδιού	καλοκαιριού
Αιτ.	το	παιδί	καλοκαίρι
Κλ.	–	παιδί	καλοκαίρι
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	τα	παιδιά	καλοκαίρια
Γεν.	των	παιδιών	καλοκαιριών
Αιτ.	τα	παιδιά	καλοκαίρια
Κλ.	–	παιδιά	καλοκαίρια

Έτσι κλίνονται τα:

**αυτί, βιολί, μαντρί, σκυλί, αρνί,
κρασί, φιλί, ψωμί κ.ά.**

**λουλούδι, κορίτσι, αγόρι, βλαστάρι,
σπίτι, μπαλκόνι κ.ά.**

**Στην κατηγορία αυτή
ανήκουν και ορισμένα
ουσιαστικά που γράφονται
με υ: βράδυ (στη γενική
του ενικού και στον
πληθυντικό γράφεται με ι),
δίχτυ, στάχυ, δάκρυ (γεν.
πληθ.: των δακρύων).**

γ) Σε -ος

**Κυρ Νίκο,
μόνο αυτό
έχετε; Ήθελα
ένα μέγεθος
μεγαλύτερο!**

**Χρειάζομαι,
βλέπετε, κάτι
μεγαλύτερο
λόγω του ύψους
μου (αλλά και
του βάρους)!**

**Ναι, έχω
αυτό. Για
δοκιμάστε το.**

**Δεν κάνετε ποτέ
λάθος στο
νούμερο!
Θαυμάσιο είναι.
Πόσο κοστίζει;**

**Για σας θα
περιορίσω το
κέρδος μου
και θα σας το
αφήσω στο
κόστος.**

**Αυτό είναι τρία
νούμερα πιο
μεγάλο! Νομίζω
ότι θα σας είναι
ό,τι πρέπει. Στο
μήκος είναι μια
χαρά πάντως!**

Το λάθος της Αγγελίνας στα μαθηματικά τη στενοχώρησε. Η έκταση του λάθους, όμως, δεν ήταν μεγάλη.

Ο δάσκαλος ήταν σίγουρος ότι η Αγγελίνα δε θα επαναλάβει το λάθος.

Έτσι κι αλλιώς, τα λάθη είναι ανθρώπινα.

Πρέπει να φροντίζουμε για την επανόρθωση των λαθών μας.

Μόνο ο Βρασίδας δεν κάνει λάθη στις μελέτες του!

Ενικός αριθμός			
Ον.	το	λάθος	έδαφος
Γεν.	του	λάθους	εδάφους
Αιτ.	το	λάθος	έδαφος
Κλ.	–	λάθος	έδαφος

Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	τα	λάθη	εδάφη
Γεν.	των	λαθών	εδαφών
Αιτ.	τα	λάθη	εδάφη
Κλ.	–	λάθη	εδάφη

Έτσι κλίνονται τα:

ύψος βάρος μήκος άνθος κράτος
Αργος δάσος κέρδος κόστος

μέγεθος στέλεχος κ.ά.

ΠΑΝΤΟΤΕ

Μετακινούν τον τόνο
στη λήγουσα στη
γενική πληθυντικού.
Τα προπαροξύτονα

κατεβάζουν τον τόνο στην
παραλήγουσα στη γενική ενικού
και στην ονομαστική, αιτιατική και
κλητική πληθυντικού.

Γ.2 Ανισοσύλλαβα

α) Σε -μα

- Βλάβες, παρακαλώ;

- Ναι, κύριε. Ποιο είναι το πρόβλημα;

- Το πρόβλημά σας δε γνωρίζω ποιο ακριβώς είναι, το δικό μου, όμως, είναι ότι την τελευταία εβδομάδα δεν έχουμε καθόλου νερό κατά διαστήματα και, όταν έρχεται, το χρώμα του είναι καφετί. Δεν είναι πράγματα αυτά!

- Αυτό δεν είναι πρόβλημα! Νερό υπάρχει, αλλά γίνονται διακοπές στην παροχή λόγω επισκευών στο σύστημα ύδρευσης της περιοχής σας. Εγκαθιστούμε, βλέπετε, κάποια καινούρια μηχανήματα.

- Έτσι, ε; Τότε ας θέσουμε αλλιώς το ζήτημα, γιατί το πρόβλημα του προβλήματος που δεν είναι

πρόβλημα είναι ότι η διακοπή σας μου δημιούργησε σοβαρά προβλήματα.

- Δεν είμαστε υπεύθυνοι για τη λύση των προβλημάτων σας, κύριέ μου. Οι εργασίες είναι απαραίτητες και θα κρατήσουν ακόμα μια εβδομάδα. Νομίζω η λύση του προβλήματος είναι απλή. Πηγαίνετε σε ένα ξενοδοχείο. Δε χάλασε ο κόσμος!

Δείξε μου πώς λειτουργεί αυτό το μηχάνημα!

Η λειτουργία του μηχανήματος είναι πολύ απλή.

Αγόρασα αυτό το μηχάνημα στις εκπτώσεις.

Τα σύγχρονα μηχανήματα έχουν πολύ μικρό μέγεθος.

Οι οδηγίες αυτών των μηχανημάτων είναι εξαιρετικά περίπλοκες.

Αγοράσαμε αυτά τα μηχανήματα για προσωπική μας χρήση.

Ενικός αριθμός			
Ον.	το	σώμα	μηχάνημα
Γεν.	του	σώματος	μηχανήματος
Αιτ.	το	σώμα	μηχάνημα
Κλ.	–	σώμα	μηχάνημα
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	τα	σώματα	μηχανήματα
Γεν.	των	σωμάτων	μηχανημάτων
Αιτ.	τα	σώματα	μηχανήματα
Κλ.	–	σώματα	μηχανήματα

Έτσι κλίνονται τα:

χρώμα, γράμμα, δέμα, δέρμα, βήμα, αίμα κ.ά.

ζήτημα, μάθημα, όνομα, ποίημα, πρόβλημα, τηλεγράφημα κ.ά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 20 Ξαναγράψω

στο τετράδιό μου τις παρακάτω προτάσεις συμπληρώνοντας τα κενά:

α. Ξέρει κανείς τη λύση αυτών των _____ ; (πρόβλημα)

β. Με τα _____ για τα οποία ενδιαφέρεστε ασχολείται η κόρη μου. (ζήτημα)

γ. Ποια είναι η καταγωγή του _____ σας; (όνομα)

δ. Μόλις άκουσε _____ στη σκάλα, άρχισε να τρέχει. (βήμα)

ε. Την εκδήλωση άνοιξε η Ορχήστρα των _____ με ένα έργο του Σκαλκώτα. (χρώμα)

β) Σε -ιμο

**Τέλος στο γράψιμο
και στο σβήσιμο!**

**Τέλος στο χάσιμο χρόνου και στις
κακογραμμένες σημειώσεις. Οι νέοι
φορητοί υπολογιστές παλάμης σάς
προσφέρουν τη δυνατότητα να
κρατάτε ηλεκτρονικές σημειώσεις,
όπου κι αν βρίσκεστε.**

**Το βάψιμο του σπιτιού θα μας
κοστίσει μια περιουσία.**

**Αγοράσαμε τα υλικά του
βαψίματος με δικά μας λεφτά.
Θα αρχίσουμε το βάψιμο μόνοι
μας.**

**Τα βαψίματα των σπιτιών είναι
κουραστική δουλειά.**

**Τα έξοδα των βαψιμάτων θα έπρε-
πε να βαρύνουν τους ιδιοκτήτες.**

Τελικά, αναβάλαμε τα βαψίματα για το καλοκαίρι.

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	το	βάψιμο	τα	βαψίματα
Γεν.	του	βαψίματος	των	βαψιμάτων
Αιτ.	το	βάψιμο	τα	βαψίματα
Κλ.	–	βάψιμο	–	βαψίματα

Έτσι κλίνονται τα:

δέσιμο, τρέξιμο, κλείσιμο, σβήσιμο, χάσιμο κ.ά.

γ) Σε -ς

Είναι γεγονός ότι πολλοί συμπολίτες μας ανησυχούν ολοένα και περισσότερο για την ποιότητα του βοδινού κρέατος που φτάνει στο τραπέζι μας. Η υγειονομική υπηρεσία, θέλοντας να ρίξει άπλετο φως στο ζήτημα, έθεσε αρκετές επιχειρήσεις σε καθεστώς επιτήρησης. Επίσημες ανακοινώσεις για τα αποτελέσματα θα γίνουν μετά το πέρας της έρευνας.

Το φως του
δωματίου μου
με ξεκουράζει.

Η ένταση του φωτός είναι
ό,τι πρέπει για να μπορώ να
διαβάσω άνετα.

Ανάβω το φως όταν αρχίζει και
σκοτεινιάζει.

Σβήνω τα φώτα όταν πέφτω
για ύπνο.

Η γιορτή των Φώτων είναι
τον Ιανουάριο.

Συχνά πηγαίνουμε στο χωριό
για να γιορτάσουμε εκεί τα Φώτα.

Ενικός αριθμός			
Ον.	το	κρέας	φως
Γεν.	του	κρέατος	φωτός
Αιτ.	το	κρέας	φως
Κλ.	–	κρέας	φως
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	τα	κρέατα	φώτα
Γεν.	των	κρεάτων	φώτων
Αιτ.	τα	κρέατα	φώτα
Κλ.	–	κρέατα	φώτα

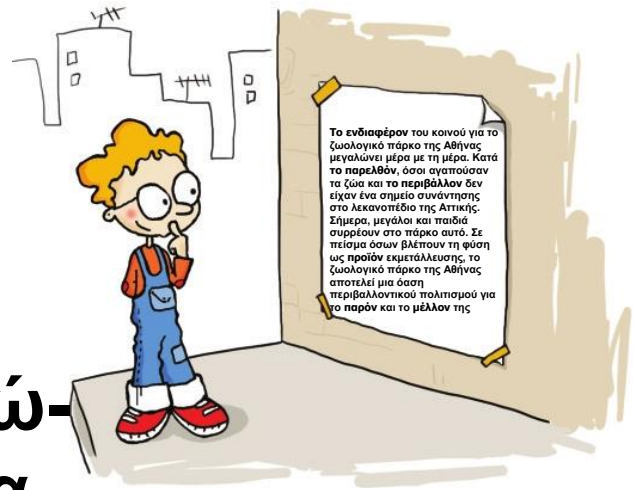
Έτσι κλίνονται τα:

πέρας, τέρας κ.ά.

καθεστώς, γεγονός, ημίφως κ.ά.

δ) Σε –ν

Το ενδιαφέρον του κοινού για το ζωολογικό πάρκο της Αθήνας μεγαλώνει μέρα με τη μέρα.

Κατά το παρελθόν, όσοι αγαπούσαν τα ζώα και το περιβάλλον δεν είχαν ένα σημείο συνάντησης στο λεκανοπέδιο της Αττικής. Σήμερα, μεγάλοι και παιδιά συρρέουν στο πάρκο αυτό. Σε πείσμα όσων βλέπουν τη φύση ως προϊόν εκμετάλλευσης, το ζωολογικό πάρκο της Αθήνας αποτελεί μια όαση περιβαλλοντικού πολιτισμού για το παρόν και το μέλλον της.

Το ενδιαφέρον του κοινού για το πάρκο είναι μεγάλο.

Το πάρκο είναι ανοιχτό κάθε μέρα λόγω του ενδιαφέροντος του κοινού.

Ο Βρασίδας παρατήρησε πρώτος το ενδιαφέρον μου για τα ζώα.

Τα ενδιαφέροντά μου, όμως, δεν περιορίζονται στα ζώα.

Οι γονείς μου χαίρονται για το πλήθος των ενδιαφερόντων μου, γιατί έχω κι άλλα ενδιαφέροντα εκτός από τη μελέτη του περιβάλλοντος.

Ενικός αριθμός		
Ον.	το	ενδιαφέρον
Γεν.	του	ενδιαφέροντος
Αιτ.	το	ενδιαφέρον
Κλ.	–	ενδιαφέρον
Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	τα	ενδιαφέροντα
Γεν.	των	ενδιαφερόντων
Αιτ.	τα	ενδιαφέροντα
Κλ.	–	ενδιαφέροντα

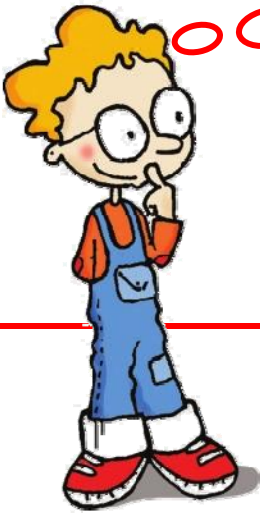
Έτσι κλίνονται τα:

**καθήκον, προϊόν, περιβάλλον,
παρόν, παρελθόν, συμφέρον κ.ά.**

Ενικός αριθμός			
Ον.	το	οξύ	δόρυ
Γεν.	του	οξέος	δόρατος
Αιτ.	το	οξύ	δόρυ
Κλ.	–	οξύ	δόρυ
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	τα	οξέα	δόρατα
Γεν.	των	οξέων	δοράτων
Αιτ.	τα	οξέα	δόρατα
Κλ.	–	οξέα	δόρατα

**Υπάρχουν, επίσης, μερικά
ουδέτερα που προέρχονται από
παλιότερες μορφές της γλώσσας
μας και γι' αυτό κλίνονται με
τον δικό τους τρόπο,
π.χ. μηδέν, ήπαρ, πυρ.**

**Τι θα θυμάμαι
για... τα ουδέτερα
ουσιαστικά**

- 1. Τα ουδέτερα έχουν σε
κάθε αριθμό τρεις πτώσεις
όμοιες, την ονομαστική, την
αιτιατική και την κλητική:
το βάρος – το βάρος – βάρος
το πρόβλημα – το πρόβλημα –
πρόβλημα
τα βάρη – τα βάρη – βάρη
τα προβλήματα – τα προβλήματα –
προβλήματα**
- 2. Τα ανισοσύλλαβα ουδέτερα στη
γενική του πληθυντικού τονίζονται
στην παραλήγουσα:
των σωμάτων, των δεσιμάτων, των
κρεάτων, των φώτων**

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

Γράφω με ι:

- τα ουδέτερα που λήγουν σε -ι (π.χ. λουλούδι, παιδί)

Γράφω με υ:

- βράδυ, δίχτυ, στάχυ, δάκρυ, δόρυ, οξύ
- η λέξη δάκρυ διατηρεί το υ σε όλες τις πτώσεις των δύο αριθμών
- η λέξη βράδυ σχηματίζει γενική ενικού και τον πληθυντικό με ι

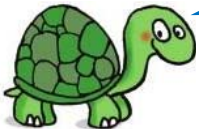

Γράφω σε:

- -εΐο: τα παροξύτονα που φανερώνουν τόπο (γραφείο, κουρείο κ.ά.)
- -ητό: κυνηγητό, ποδοβολητό κ.ά.
- -ιο: γέλιο, τετράδιο, εστιατόριο, φυλάκιο κ.ά. με εξαίρεση: ισόγειο, υπόγειο
- -ριό: καμπαναριό, νοικοκυριό κ.ά. με εξαίρεση: μαγειρειό

- **-τήριο:** γυμναστήριο, δικαστήριο κ.ά. με εξαίρεση: μαρτύριο
- **-ίδι:** ταξίδι, βαρίδι κ.ά. με εξαίρεση: στρείδι, αντικλείδι, καρύδι, φρύδι, κρεμμύδι, Παλαμήδι
- **-όνι:** λεμόνι, τιμόνι κ.ά. με εξαίρεση: αλώνι, κυδώνι κ.ά.
- **-τήρι:** ποτήρι, κλαδευτήρι κ.ά. με εξαίρεση όσα έχουν δεύτερο συνθετικό τη λέξη τυρί (π.χ. κεφαλοτύρι)

Δ. Ανώμαλα ουσιαστικά

Να και μερικά
παράξενα ουσιαστικά...

α) Άκλιτα

Αυτά δεν αλλάζουν ποτέ!

Διατηρούν σε όλες τις πτώσεις την ίδια κατάληξη. Πρόκειται κυρίως για λέξεις που προέρχονται από άλλες γλώσσες.

το Κιλκίς
η πλαζ, η σταρ, το ρεκόρ, το
καλοριφέρ, το μετρό, το ραντεβού
κ.ά.

β) Διπλόκλιτα – Ουσιαστικά με αλλαγή γένους στον πληθυντικό

Αυτά αλλάζουν γένος στον
πληθυντικό αριθμό ακολουθώντας
έτσι δυο κλίσεις.

ο βράχος → οι βράχοι και τα βράχια
ο δεσμός → οι δεσμοί και τα δεσμά
ο καπνός → οι καπνοί και τα καπνά
ο λαιμός → οι λαιμοί και τα λαιμά
ο λόγος → οι λόγοι και τα λόγια
ο πλούτος → τα πλούτη
ο χρόνος → οι χρόνοι και τα χρόνια
η νιότη → τα νιάτα κ.ά.

Τύποι από τα αρχαία ελληνικά

Ορισμένοι τύποι της αρχαίας ελληνικής διατηρούνται και σήμερα σε μερικές στερεότυπες εκφράσεις:

Δόξα τω θεώ, είμαι καλά.

Η εν λόγω κυρία είναι πασίγνωστη για τη φλυαρία της. Είναι υφυπουργός παρά τω πρωθυπουργώ.

Αυτό έγινε εν απουσία μου και, εν συνεχεία, εξακολούθησε η ίδια κατάσταση.

Πρέπει να έρθεις πάση θυσία. Εν ανάγκη φέρε και την πεθερά σου. Μου είπε επί λέξει: «Κόψε το λαιμό σου».

Αυτό δεν έγινε εν γνώσει μου.

Εν πάση περιπτώσει, φέρε μου ό,τι βρεις.

Εντάξει, θα πάω.

Εντέλει φτάσαμε στον προορισμό μας.

Πράγματι, περάσαμε απίθανα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 20 Αντιγράψω στο τετράδιό μου τις παρακάτω προτάσεις και συμπληρώνω τα κενά με την κατάλληλη έκφραση:

εν λόγω, εν ανάγκη, δόξα τω Θεώ, επί λέξει, εν συνεχεία

Α. Ο υπουργός εξέθεσε τις απόψεις του και _____ απάντησε στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων.

Β. Θα προσπαθήσουμε να χτίσουμε την καλύβα μόνοι μας και ελπίζω να τα καταφέρουμε. _____

φωνάζουμε και τον πατέρα του Νίκου, που ξέρει από μαστορέματα.

Γ. Αφού έπεσε από τον πρώτο όροφο και δεν έπαθε τίποτα, πάλι _____ να λες.

Δ. Εγώ προσπάθησα να τον μεταπείσω κι εκείνος μου είπε _____ «Άσε με ήσυχο, δε με ενδιαφέρουν αυτά!» Άκου θράσος!

Ε. Προσπαθήσαμε να επικοινωνήσουμε με την _____ κυρία, αλλά δεν τα καταφέραμε.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

Δίνω περισσότερες πληροφορίες για ανθρώπους, ζώα, πράγματα και καταστάσεις

Το επίθετο

Πλανήτη Γη. Πώς άραγε θα μπορούσε κανείς να τον χαρακτηρίσει;

μικρός

καταπράσινος

φιλικός

όμορφος

πλανήτης

Τι είναι ο παπαγάλος σου, Ορέστη;

κόκκινος

αφρικάνικος

μικρός

έξυπνος

παπαγάλος

ΕΠΙΘΕΤΑ → Είναι οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και μας λένε κάθε φορά πώς ακριβώς είναι το ουσιαστικό, δηλαδή τι ποιότητα ή ιδιότητα έχει.

Ποιο καπέλο προτιμάς, Θείε Βρασίδα;

Όχι αυτό, το κόκκινο θέλω.

Αυτό είναι χάρτινο! Τι να το κάνω;

Δώσε μου να δω εκείνο το ψηλό.

Θα αγοράσω
το πιο ακριβό.

καπέλο

Τα επίθετα είναι πολύ χρήσιμα,
γιατί μας βοηθούν να ξεχωρίζουμε
και να καταλαβαίνουμε καλύτερα
κάθε φορά για τι είδους / λογής
ουσιαστικό μιλάμε.

**Υπέροχος ο μουσακάς!
Υπέροχη και η
σπανακόπιτα! Αμ! Και
το σουβλάκι; Δε σου
λέω τίποτα! Υπέροχο κι αυτό!
Μμμ! Ωραίος ο μπακλαβάς! Ωραία
και η μηλόπιτα! Ωραίο όμως και το
ριζόγαλο!**

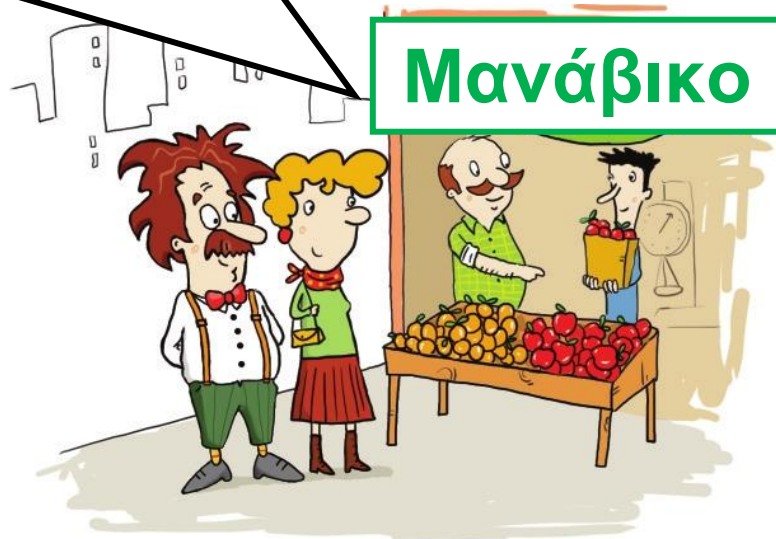
Τα επίθετα παίρνουν το γένος των
ουσιαστικών που προσδιορίζουν.
Έτσι έχουν τρία γένη, αρσενικό,
θηλυκό και ουδέτερο, που έχουν
ξεχωριστές καταλήξεις το καθένα.

Λέω να πάρω αυτό τον μακρύ
ροζ φιόγκο, εκείνη τη μακριά
γαλάζια φούστα και αυτό το
μικρό γκρι τσαντάκι για τον
γάμο της Πέπης. Α! Χρειάζομαι
κι ένα ζευγάρι δερμάτινες
μπότες για γραφείο.

Οχ! Πάλι
ψώνια!

Γρήγορα! Πήγαινέ τα στο σπίτι με την πράσινη πόρτα και τα ξύλινα παράθυρα. Στο τέλος του μεγάλου δρόμου, στον αριθμό 32. Τα περιμένουν!

Τα επίθετα έχουν τον ίδιο αριθμό και την ίδια πτώση με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν.

Τα επίθετα είναι μια μεγάλη οικογένεια. Για να τα ερευνήσω καλύτερα θα τα χωρίσω σε ομάδες.

Οι ομάδες των επιθέτων

-ος, -η, -ο	όμορφος, όμορφη, όμορφο
-ος, -α, -ο	ωραίος, ωραία ωραίο
-ος, -ια, -ο	μέτριος, μέτρια, μέτριο
-ύς, -ιά, -ύ	βαθύς, βαθιά, βαθύ
-ής, -ιά, -ί	σταχτής, σταχτιά, σταχτί
-ης, -α, -ικο	γκρινιάρης, γκρινιάρα, γκρινιάρικο
-άς / -ης, - ου, -άδικο / -ούδικο / - ήδικο	υπναράς, υπναρού, υπναράδικο / -ούδικο καβγατζής, καβγατζού, καβγατζήδικο
-ων, -ουσα, -ον	ενδιαφέρων, ενδιαφέρουσα, ενδιαφέρον
-ων / - ονας, -ον	ευγνώμων, ευγνώμων, ευγνώμον
-υς, -εία, -ύ	ευθύς, ευθεία, ευθύ

-ης, -ης, -ες	ακριβής, ακριβής, ακριβές
πολύς, πολλή, πολύ	

Ώρα να βρω κι εγώ επίθετα
γι' αυτές τις ομάδες.

7.1 Κλίση επιθέτων

Α. Επίθετα σε -ος, -η / -α, -ο

Είναι τόσο όμορφος.

Με μάγεψαν τα μάτια του όμορφου
Βρασίδα.

Θα συναντήσω τον όμορφο
Βρασίδα.

Οι όμορφοι άντρες πάντα με
γοητεύουν.

Μου αρέσουν τα μάτια
των όμορφων αντρών.

Θα φύγω μακριά από
τους όμορφους άντρες.

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο όμορφος	η όμορφη	το όμορφο
Γεν.	του όμορφου	της όμορφης	του όμορφου
Αιτ.	τον όμορφο	την όμορφη	το όμορφο
Κλ.	– όμορφε	– όμορφη	– όμορφο
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι όμορφοι	οι όμορφες	τα όμορφα
Γεν.	των όμορφων	των όμορφων	των όμορφων
Αιτ.	τους όμορφους	τις όμορφες	τα όμορφα
Κλ.	– όμορφοι	– όμορφες	– όμορφα

Έτσι κλίνονται τα:

ελεύθερος, άρρωστος, άσχημος,
πράσινος, υπάκουος, έξυπνος,
φρόνιμος, ήσυχος, άνετος, ήμερος,
επικίνδυνος, χειμωνιάτικος κ.ά.

Είναι τόσο ωραία μέρα!
Ό,τι πρέπει για
ποδόσφαιρο.
Λίγοι μπορούν να
εκτιμήσουν την αξία μιας
ωραίας μέρας.

Δύσκολα θα ξαναβρούμε τέτοια
ωραία μέρα μες στον χειμώνα.

Οι ωραίες μέρες του χειμώνα είναι
μετρημένες.

Μετά, χαλάει ο καιρός και μένουμε
με την ανάμνηση των ωραίων
στιγμών της λιακάδας και
περιμένουμε ξανά τις ωραίες μέρες.

	Ενικός αριθμός		
Ον.	ο ωραίος	η ωραία	το ωραίο
Γεν.	του ωραίου	της ωραίας	του ωραίου
Αιτ.	τον ωραίο	την ωραία	το ωραίο
Κλ.	– ωραίε	– ωραία	– ωραίο

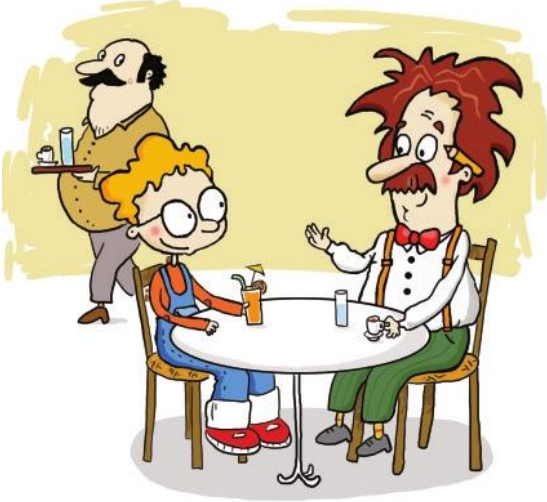
	Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	οι ωραίοι	οι ωραίες	τα ωραία
Γεν.	των ωραίων	των ωραίων	των ωραίων
Αιτ.	τους ωραίους	τις ωραίες	τα ωραία
Κλ.	– ωραίοι	– ωραίες	– ωραία

Έτσι κλίνονται τα:

**άγριος, άδειος, γαλάζιος, γελοίος,
όρθιος, σιδερένιος, όμοιος, αιώνιος,
ασημένιος, βουνίσιος, επιτήδειος
κ.ά.**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 22 Γράφω μια ιστοριούλα με τη φράση «παράξενος κύριος» χρησιμοποιώντας πολλούς διαφορετικούς τύπους αυτής της φράσης.

B. Επίθετα σε -ος, -ια, -ο

**Ο μέτριος καφές
είναι το αγαπημένο
ρόφημα των
Ελλήνων.**

**Το ψήσιμο
του μέτριου καφέ
είναι τέχνη.**

**Χωρίς μέτριο ελληνικό δεν κυλά η
μέρα, λένε πολλοί.**

**Οι μέτριοι καφέδες είναι η
σπεσιαλιτέ του κυρ Γιώργη.**

**Τον ονομάζουν «μάστορα»
των μέτριων καφέδων.**

**Κυρ Γιώργη! Άσε για λίγο
τους μέτριους και πιάσε δύο
λουκούμια!**

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο μέτριος	η μέτρια	το μέτριο
Γεν.	του μέτριου	της μέτριας	του μέτριου
Αιτ.	τον μέτριο	τη μέτρια	το μέτριο
Κλ.	– μέτριο	– μέτρια	– μέτριο
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι μέτριοι	οι μέτριες	τα μέτρια
Γεν.	των μέτριων	των μέτριων	των μέτριων
Αιτ.	τους μέτριους	τις μέτριες	τα μέτρια
Κλ.	– μέτριοι	– μέτριες	– μέτρια

Έτσι κλίνονται τα:

φρέσκος, ελαφρός, γνωστικός,
ευγενικός, θηλυκός, ξανθός, κακός,
μαλακός, νηστικός, γλυκός κ.ά.

Γ. Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ι

**Ο βαθύς ποταμός
κυλάει ήσυχα μέχρι τις
ακτές της θάλασσας.
Τα νερά του βαθιού**

**ποταμού μεταφέρουν χώματα και
ρίζες δέντρων.**

**Οι ταξιδιώτες βλέπουν τον βαθύ
ποταμό από ψηλά και
απολαμβάνουν το θέαμα.**

**Οι βαθιοί ποταμοί όμως μπορούν
να φέρουν καταστροφή τον
χειμώνα.**

**Η δύναμη των νερών των βαθιών
ποταμών είναι τεράστια.
Η Ελλάδα δεν έχει πολλούς
βαθιούς ποταμούς.**

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο βαθύς	η βαθιά	το βαθύ
Γεν.	του βαθιού / του βαθύ	της βαθιάς	του βαθιού / του βαθύ
Αιτ.	τον βαθύ	τη βαθιά	το βαθύ
Κλ.	– βαθύ	– βαθιά	– βαθύ
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι βαθιοί	οι βαθιές	τα βαθιά
Γεν.	των βαθιών	των βαθιών	των βαθιών
Αιτ.	τους βαθιούς	τις βαθιές	τα βαθιά
Κλ.	– βαθιοί	– βαθιές	– βαθιά

Έτσι κλίνονται τα:

ελαφρύς, βαρύς, μακρύς, παχύς,
πλατύς, φαρδύς, τραχύς κ.ά.

Ορισμένα από αυτά τα επίθετα σχηματίζονται όπως τα επίθετα σε ύς, -εία, -ύ (βλ. ενότητα 7.1 Η) σε επίσημο ύφος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 23 Ξαναγράψω

τις παρακάτω προτάσεις στο τετράδιό μου χρησιμοποιώντας κατάλληλα επίθετα από το παραλληλόγραμμο, όπως στο παράδειγμα.

βαρύς, ελαφρύς, μακρύς, παχύς, πλατύς, φαρδύς

Συνάντησαν έναν ποταμό. →
Συνάντησαν έναν πλατύ ποταμό.

1. Έφαγαν ένα γεύμα.
2. Θα ζωγραφίσω μια αγελάδα.

3. Κουβάλησε τις σακούλες.
4. Αγόρασε ένα πουκάμισο.
5. Θα κάνω ένα ταξίδι.

Δ. Επίθετα σε -ης, -ιά, -ι

Ένας σταχτής σκύλος μπήκε στην αυλή μας.

Το πόδι του σταχτή σκύλου είναι πληγωμένο.

Κάποιος έχασε τον σταχτή σκύλο του.

**Οι σταχτιοί σκύλοι
δεν είναι σπάνιοι.**

**Το χρώμα των σταχτιών
σκύλων τούς ξεχωρίζει.
Οι φίλοι μου θέλουν κι αυτοί να
έχουν σταχτιούς σκύλους.**

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο σταχτής	η σταχτιά	το σταχτί
Γεν.	του σταχτή / του σταχτιού	της σταχτιάς	του σταχτιού
Αιτ.	τον σταχτή	τη σταχτιά	το σταχτί
Κλ.	– σταχτή	– σταχτιά	– σταχτί
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι σταχτιοί	οι σταχτιές	τα σταχτιά
Γεν.	των σταχτιών	των σταχτιών	των σταχτιών
Αιτ.	τους σταχτιούς	τις σταχτιές	τα σταχτιά
Κλ.	– σταχτιοί	– σταχτιές	– σταχτιά

Έτσι
κλίνονται
τα:

βυσσινής, θαλασσής,
καφετής, κεραμιδής,
τριανταφυλλής,
χρυσ αφής κ.ά.

Μερικά επίθετα σε -ης σχηματίζουν και άκλιτο τύπο σε -ί:
π.χ. η πορτοκαλί φούστα, ο βυσσινί τοίχος

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 24 Αντιγράψω τις παρακάτω προτάσεις στο τετράδιό μου συμπληρώνοντας τις σωστές καταλήξεις των επιθέτων.

Η Ελένη φοράει πάντα μια θαλασσ..ιά.. κορδέλα στα μαλλιά.

Αγόρασα ένα σταχτ... αυτοκίνητο.
Μερικά σκυλιά είναι καφετ...
Μου χάρισε μια πορτοκαλι...
γραβάτα.
Θα πάρω ένα τριανταφυλλ...
φόρεμα.

Ε. Επίθετα σε -ης, -α, -ικο

Ο ξάδερφος μου, που είναι πέντε χρονών, είναι γκρινιάρης.

Η συνήθεια του γκρινιάρη είναι να γκρινιάζει συνέχεια.

Κανένα παιδί δε θέλει να παίζει με τον ξάδερφο μου τον γκρινιάρη.

Οι γκρινιάρηδες κάνουν και τη δική τους ζωή δύσκολη.

Η συνήθεια των γκρινιάρηδων να γκρινιάζουν με το παραμικρό είναι ενοχλητική.

Γι' αυτό κι εγώ αποφεύγω τους γκρινιάρηδες.

	Ενικός αριθμός	
Ον.	ο γκρινιάρης	η γκρινιάρα
Γεν.	του γκρινιάρη	της γκρινιάρας
Αιτ.	τον γκρινιάρη	την γκρινιάρα
Κλ.	– γκρινιάρη	– γκρινιάρα

Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	οι γκρινιάρηδες	οι γκρινιάρες
Γεν.	των γκρινιάρηδων	–
Αιτ.	τους γκρινιάρηδες	τις γκρινιάρες
Κλ.	– γκρινιάρηδες	– γκρινιάρες
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	το γκρινιάρικο	τα γκρινιάρικα
Γεν.	του γκρινιάρικου	των γκρινιάρικων
Αιτ.	το γκρινιάρικο	τα γκρινιάρικα
Κλ.	– γκρινιάρικο	– γκρινιάρικα

Έτσι κλίνονται τα:

τεμπέλης, τσιγκούνης, ζηλιάρης,
κλαψιάρης, πεισματάρης,
φοβητσιάρης, κοντούλης,
μικρούλης, φτωχούλης,
κουτσομπόλης κ.ά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 25 Παίρνω κομματάκια από το παραλληλόγραμμο και το τετράγωνο και σχηματίζω όσες λέξεις μπορώ.

ΚΟΝΤΟ-
μακρυ-
μακρο-
ψηλο-
κουτσο-
ανοιχτο-
ξανθο-
σγουρο-

-λαίμης
-μάλλης
-μάτης
-μύτης
-πόδης
-φρύδης
-χέρης

**ΣΤ. Επίθετα σε -άς / ής, -ού,
-άδικο / -ούδικο / -ήδικο**

Ο αδελφός μου είναι υπναράς.
Ο ύπνος είναι η απόλαυση του υπναρά.

Είναι δύσκολο να ξυπνήσεις τον υπναρά.

**Οι υπναράδες κοιμούνται συνέχεια.
Τα όνειρα των υπναράδων είναι γλυκά.**

Τους βαρέθηκα τους υπναράδες!

	Ενικός αριθμός	
Ον.	ο υπναράς	η υπναρού
Γεν.	του υπναρά	της υπναρούς
Αιτ.	τον υπναρά	την υπναρού
Κλ.	– υπναρά	– υπναρού
	Πληθυντικός αριθμός	
Ον.	οι υπναράδες	οι υπναρούδες
Γεν.	των υπναράδων	των υπναρούδων
Αιτ.	τους υπναράδες	τις υπναρούδες
Κλ.	– υπναράδες	– υπναρούδες

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	το υπναράδικο	τα υπναράδικα
Γεν.	του υπναράδικου	των υπναράδικων
Αιτ.	το υπναράδικο	τα υπναράδικα
Κλ.	– υπναράδικο	– υπναράδικα

Έτσι κλίνονται τα:

σε **-άς**: παραμυθάς, φαγάς, πολυλογάς, κοιλαράς, φωνακλάς, λογάς κ.ά.

σε **-ής**: μερακλής, μπελαλής, καβγατζής κ.ά.

Ζ. Επίθετα σε -ων, -ούσα, -ον και σε -ων / -ονας, -ον

Βρήκα και ορισμένα πολύ ενδιαφέροντα επίθετα! Προέρχονται από μετοχές της αρχαίας ελληνικής.

	Ενικός αριθμός
Ον.	ο ενδιαφέρων
Γεν.	του ενδιαφέροντος
Αιτ.	τον ενδιαφέροντα
Κλ.	–
	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	οι ενδιαφέροντες
Γεν.	των ενδιαφερόντων
Αιτ.	τους ενδιαφέροντες
Κλ.	–
	Ενικός αριθμός
Ον.	η ενδιαφέρουσα
Γεν.	της ενδιαφέρουσας
Αιτ.	την ενδιαφέρουσα
Κλ.	–
	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	οι ενδιαφέρουσες
Γεν.	των ενδιαφερουσών
Αιτ.	τις ενδιαφέρουσες
Κλ.	–

	Ενικός αριθμός
Ον.	το ενδιαφέρον
Γεν.	του ενδιαφέροντος
Αιτ.	το ενδιαφέρον
Κλ.	—
	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	τα ενδιαφέροντα
Γεν.	των ενδιαφερόντων
Αιτ.	τα ενδιαφέροντα
Κλ.	—

Έτσι κλίνονται:

πρωτεύων, δευτερεύων, μέλλων,
εποπτεύων, υπάρχων, φλέγων,
επείγων κ.ά.

Ενικός αριθμός		
Ον.	ο ευγνώμων / -ονας	η ευγνώμων
Γεν.	του ευγνώμο- νος / -ονα	της ευγνώμονος
Αιτ.	τον ευγνώμονα	την ευγνώμονα
Κλ.	–	
Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	οι ευγνώμονες	οι ευγνώμονες
Γεν.	των ευγνωμόνων	των ευγνωμόνων
Αιτ.	τους ευγνώμονες	τις ευγνώμονες
Κλ.	–	–
Ενικός αριθμός		
Ον.	το ευγνώμον	τα ευγνώμονα
Γεν.	του ευγνώμονος	των ευγνωμόνων
Αιτ.	το ευγνώμον	τα ευγνώμονα
Κλ.	–	–

Έτσι κλίνονται:

δεισιδαίμων, αγνώμων, αλλόφρων

**Η. Επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ και σε
-ης, -ες**

Βρήκα κι άλλα επίθετα! Κι αυτά σχηματίζονται όπως στα αρχαία ελληνικά.

	Ενικός αριθμός		
Ον.	ο ευθύς	η ευθεία	το ευθύ
Γεν.	του ευθέος	της ευθείας	του ευθέος
Αιτ.	τον ευθύ	την ευθεία	το ευθύ
Κλ.	– ευθύ	– ευθεία	– ευθύ
	Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	οι ευθείς	οι ευθείες	τα ευθέα
Γεν.	των ευθέων	των ευθειών	των ευθέων
Αιτ.	τους ευθείς	τις ευθείες	τα ευθέα
Κλ.	– ευθείς	– ευθείες	– ευθέα

Έτσι κλίνονται τα:

**βραχύς, αμβλύς, ευρύς, οξύς, ταχύς,
δριμύς, θρασύς κ.ά.**

**Συνήθως, όμως, τα
χρησιμοποιούμε σε
ορισμένες εκφράσεις
όπως:**

**αμβλεία γωνία
η ταχεία (αμαξοστοιχία)
βραχέα κύματα
ευθεία γραμμή
οξεία πνευμονία
ευρείας κατανάλωσης κ.ά.**

**Μερικοί ομιλητές
σηματίζουν τη γενική
ενικού του αρσενικού
σε -η (π.χ. του ακριβή)
στον καθημερινό λόγο.**

Ενικός αριθμός		
Ον.	ο / η ακριβής	το ακριβές
Γεν.	του / της ακριβούς	του ακριβούς
Αιτ.	τον / την ακριβή	το ακριβές
Κλ.	–	–
Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	οι ακριβείς	τα ακριβή
Γεν.	των ακριβών	των ακριβών
Αιτ.	τους / τις ακριβείς	τα ακριβή
Κλ.	–	–

Έτσι κλίνονται τα:

ευγενής, ασθενής, δημοφιλής,
συνεχής, επιεικής, επιμελής,
διεθνής, ελώδης κ.ά.

Θ. Το επίθετο **πολύς**

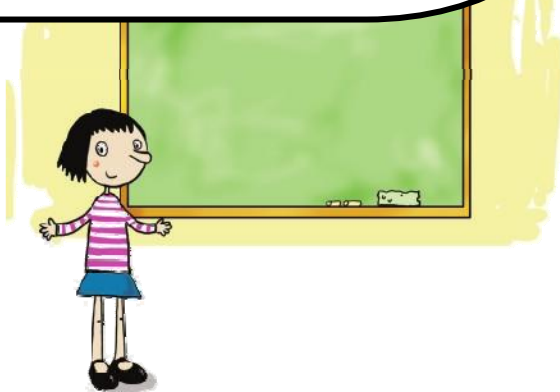
Η τάξη μου έχει πολλούς μαθητές. Είμαστε πολλοί!

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γεν.	του πολύ / του πολλού	της πολλής	του πολύ / του πολλού
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλ.	–	–	–
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλ.	–	–	–

Έχω βρει κι ένα τέχνασμα για να θυμάμαι με πόσα λ γράφω τους τύπους αυτού του επιθέτου! Το γράφω με ένα λ όταν αμέσως μετά ακολουθεί υ: πολύς – πολύ
Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις το γράφω με δύο λ: πολλλού – πολλλές – πολλλά – πολλλών κτλ.

7.2 Άκλιτα επίθετα

Υπάρχουν μερικά επίθετα, κυρίως δάνεια από άλλες γλώσσες, τα οποία είναι άκλιτα. Τα επίθετα αυτά έχουν μόνο έναν τύπο για όλα τα γένη και πτώσεις ενικού και πληθυντικού:

γκρι, καφέ, μπλε, λουξ, ριγέ, ροζ, μοβ, μπεζ

**Τι θα θυμάμαι για...
τα επίθετα**

- 1. Τα επίθετα μας δίνουν πληροφορίες για την ποιότητα ή την ιδιότητα των ουσιαστικών.**
- 2. Τα επίθετα είναι πολύ χρήσιμα, γιατί μας βοηθούν να περιγράψουμε με λεπτομέρεια το ουσιαστικό και να καταλάβουμε καλύτερα για ποιο ακριβώς πράγμα μιλάμε.
Π.χ. Όχι αυτή! Τη μεγάλη πετσέτα δώσε μου.**

2. Τα επίθετα παίρνουν κάθε φορά το γένος, τον αριθμό και την πτώση των ουσιαστικών που συνοδεύουν, γιατί πρέπει πάντα να συμφωνούν μαζί τους:

**ένας ευγενικός κύριος
τον ευγενικό κύριο
δύο ευγενικοί κύριοι
η ευγενική κυρία**

4. Ο τόνος των επιθέτων σχεδόν πάντα παραμένει στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει στα ουσιαστικά (εξαιρούνται τα επίθετα που κλίνονται σύμφωνα με τύπους της αρχαίας ελληνικής, βλ. ενότητες 7.1 Ζ και 7.1 Η).

Τι να θυμάμαι όταν γράψω

Γράφω σε:

- **-αίος:** ακμαίος, γενναίος κ.ά.
Εξαίρεση: νέος
- **-λέος:** ρωμαλέος κ.ά. Εξαίρεση:
κεφαλαίος
- **-τέος:** διαιρετέος κ.ά.
- **-είος:** αστείος, λείος κ.ά.
Εξαίρεση: κρύος, γελοίος
- **-ηρός:** ανθηρός, ζωηρός κ.ά.
Εξαίρεση: ισχυρός, αλμυρός,
γλαφυρός, οχυρός
- **-ικός:** ευγενικός, γνωστικός κ.ά.
Εξαίρεση: θηλυκός, δανεικός
- **-ιμος:** χρήσιμος, νόμιμος κ.ά.
Εξαίρεση: διάσημος, άσχημος,
έτοιμος, έρημος, πρόθυμος,
περίφημος κ.ά.

- **-ινός:** αντικρινός, βραδινός κ.ά.
Εξαίρεση: ελεεινός, σκοτεινός, ταπεινός, υγιεινός, φωτεινός
- **-ινος:** μάλλινος, ξύλινος κ.ά.
- **-ιος:** άγιος, ουράνιος κ.ά.
Εξαίρεση: όσα παράγονται από κύρια ονόματα προσώπων πυθαγόρειος, αχίλλειος, επικούρειος κ.ά.
Επίσης εξαιρούνται: γυναικείος, αντρίκειος, άδειος, βόρειος, επίγειος, όμοιος, τέλειος κ.ά.
- **-ίσιος:** βουνίσιος, παλικάρισιος κ.ά. Εξαίρεση: γνήσιος, ημερήσιος, Ιθακήσιος (εθνικά)
- **-ωπός:** αγριωπός, πρασινωπός κ.ά.
- **-ωτός:** θολωτός, φουντωτός κ.ά.

7.3 Παραθετικά επιθέτων

Α. Βαθμοί σύγκρισης των επιθέτων

Και τι συμβαίνει όταν θέλω να συγκρίνω ουσιαστικά μεταξύ τους;

- Η Αγγελίνα είναι ωραία.
- Εγώ όμως είμαι ωραιότερη.
- Μπα! Η πιο ωραία από όλες είμαι εγώ.
- Μη μαλώνετε! Όλες είστε πολύ ωραία κορίτσια.

Θετικός	ωραία	
Συγκριτικός	ωραιότερη	πιο ωραία
Σχετικός	η	η πιο
Υπερθετικός	ωραιότερη	ωραία
Απόλυτος	ωραιότατη	πολύ
Υπερθετικός		ωραία

Συχνά, χρησιμοποιούμε τα επίθετα για να συγκρίνουμε ουσιαστικά. Στα επίθετα έχουμε τρεις βαθμούς:

θετικός → συγκριτικός
→ υπερθετικός

σχετικός απόλυτος
υπερθετικός υπερθετικός

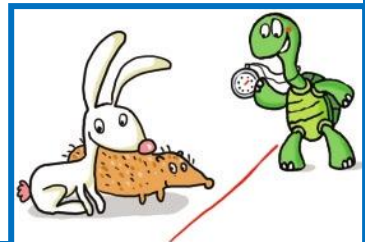
Ο συγκριτικός και ο υπερθετικός λέγονται **παραθετικά** των επιθέτων.

Επίθετα **θετικού βαθμού** λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα.

B. Συγκριτικός βαθμός

γρήγορος

Ο λαγός είναι γρηγορότερος από τον σκαντζόχοιρο. Ο λαγός είναι πιο γρήγορος από τον σκαντζόχοιρο.

ψηλή	ακριβό
	
<p>Η Ελένη είναι ψηλότερη από τη Σοφία. Η Ελένη είναι πιο ψηλή από τη Σοφία.</p>	<p>Το σπορ αυτοκίνητο είναι ακριβότερο από το τζιπ. Το σπορ αυτοκίνητο είναι πιο ακριβό από το τζιπ.</p>

Επίθετα συγκριτικού βαθμού
 λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο.
 Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:
θετικός βαθμός ουδετέρου + -τερος (ομορφότερος, μακρύτερος, ευγενέστερος)

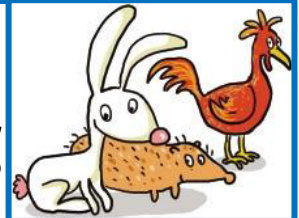
πιο + θετικός βαθμός (πιο όμορφος, πιο μακρύς, πιο ευγενής)

Γ. Υπερθετικός βαθμός

Σχετικός υπερθετικός βαθμός

γρήγορος

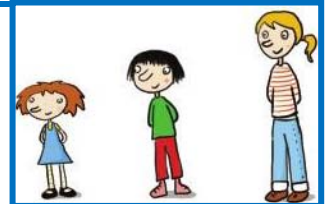
Ο λαγός είναι ο γρηγορότερος από όλους

Ο λαγός είναι ο πιο γρήγορος από όλους.

ψηλή

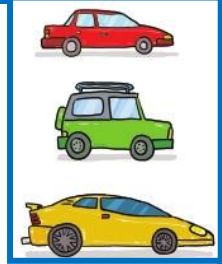
Η Ελένη είναι η ψηλότερη από όλα τα κορίτσια.

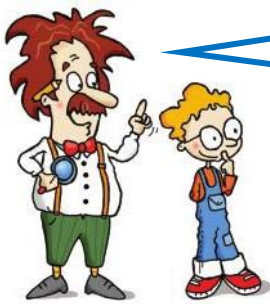
Η Ελένη είναι η πιο ψηλή από όλα τα κορίτσια.

ακριβό

Το σπορ αυτοκίνητο είναι το ακριβότερο από όλα τα αυτοκίνητα.

Το σπορ αυτοκίνητο είναι το πιο ακριβό από όλα τα αυτοκίνητα.

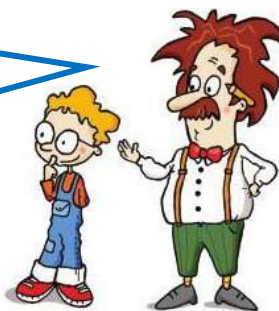
Κοίτα, τώρα, πώς σχηματίζουμε τον σχετικό υπερθετικό:

Συγκριτικός		Σχετικός υπερθετικός
ομορφότερος	→	ο ομορφότερος
πιο όμορφος	→	ο πιο όμορφος
μακρύτερος	→	ο μακρύτερος
πιο μακρύν	→	ο πιο μακρύν
ευγενέστερος	→	ο ευγενέστερος
πιο ευγενής	→	ο πιο ευγενής

Ο σχετικός υπερθετικός βαθμός
ενός επιθέτου δηλώνει ότι το
ουσιαστικό που συνοδεύει έχει ένα
γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό
από όλα τα άλλα όμοιά του. Ο
σχετικός υπερθετικός σχηματίζεται
ως εξής:
άρθρο + συγκριτικός βαθμός (ο
ομορφότερος, ο μακρύτερος, ο
ευγενέστερος)
(ο πιο όμορφος, ο πιο μακρύνς, ο
πιο ευγενής)

Απόλυτος υπερθετικός βαθμός

Να όμως και μια άλλη
περίπτωση. Γνώμη...
χωρίς σύγκριση!

Ο ταχυδακτυλουργός
είναι ταχύτερος στις
κινήσεις του.

**Πήρα μια
κομψότατη
γραβάτα.**

**Αγόρασε ένα
ωραιότατο γατάκι.**

**Ο απόλυτος υπερθετικός βαθμός
δηλώνει ότι το ουσιαστικό έχει ένα
γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό,
χωρίς να γίνεται σύγκριση με
άλλα.**

**Ο απόλυτος υπερθετικός
σηματίζεται με δύο τρόπους:
θετικός βαθμός ουδετέρου +
-τατος (ομορφότατος, μακρύτατος,
ευγενέστατος)**

**πολύ + θετικός βαθμός
(πολύ όμορφος, πολύ μακρύς,
πολύ ευγενής)**

Δ. Εξαιρέσεις στα παραθετικά

Κάθε κανόνας, όμως, έχει και τις εξαιρέσεις του! Πρόσεξε τι γίνεται με ορισμένα επίθετα.

Μερικά παραθετικά δεν έχουν θετικό βαθμό!

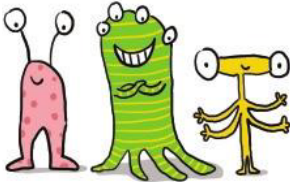

**κατώτερος κατώτατος
ανώτερος ανώτατος**

**Μερικά άλλα δεν έχουν ούτε θετικό ούτε υπερθετικό:
προτιμότερος, προγενέστερος,
μεταγενέστερος**

**χάρτινο καπέλο
κι άλλο χάρτινο καπέλο
τρία χάρτινα καπέλα**

<p>εξωγήινο πλάσμα κι άλλο εξωγήινο πλάσμα πολλά εξωγήινα πλάσματα</p>	
<p>σημερινή εφημερίδα κι άλλη σημερινή εφημερίδα τρεις σημερινές εφημερίδες</p>	

**Ορισμένα επίθετα δε
σχηματίζουν
καθόλου παραθετικά!**

Ανώμαλα παραθετικά

καλός	καλύτερος	άριστος
κακός	χειρότερος	—
πολύς	περισσότερος (πιότερος	—

λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος

Μερικά παραθετικά επιθέτων είναι ελλειπτικά, δηλαδή δεν έχουν θετικό βαθμό ή δεν έχουν και έναν ακόμη από τους δύο άλλους βαθμούς.

Υπάρχουν και μερικά επίθετα (που φανερώνουν ύλη, καταγωγή, τόπο / χρόνο ή κατάσταση που δεν αλλάζει) τα οποία δε σχηματίζουν παραθετικά καθόλου.

Τέλος, υπάρχει και μια ομάδα επιθέτων που σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους από διαφορετικό θέμα ή με τρόπο διαφορετικό από τα άλλα. Τα παραθετικά αυτά λέγονται ανώμαλα.

**Τι θα θυμάμαι για...
τα παραθετικά των
επιθέτων**

Τα επίθετα έχουν βαθμούς:

1. θετικός βαθμός

ωραίος, -α, -ο

2. συγκριτικός βαθμός

πιο + θετικός: πιο ωραίος, -α, -ο

ουδέτερο θετικού βαθμού +

-τερος, -η, -ο:

ωραιότερος, -η, -ο

3. υπερθετικός βαθμός

α) σχετικός υπερθετικός

άρθρο + συγκριτικός:

ο ωραιότερος, η ωραιότερη,

το ωραιότερο

ο πιο ωραίος, η πιο ωραία, το πιο

ωραίο

**β) απόλυτος υπερθετικός
ουδέτερο θετικού βαθμού +
-τατος: ωραιότατος, -η, -ο
πολύ + θετικός βαθμός:
πολύ ωραίος, -α, -ο**

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

Γράφω με:

- **-ο:** -ότερος, -ότατος (ωραίος, ωραιότερος, ωραιότατος)
- **-ω:** -ώτερος, -ώτατος: όσα παραθετικά προέρχονται από τοπικά επιρρήματα σε -ω (ανώτερος, ανώτατος)
- **-υ:** -ύτερος, -ύτατος (ταχύτερος, ταχύτατος)

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Μιλώ για ανθρώπους, ζώα,
πράγματα και καταστάσεις με
άλλο τρόπο

Οι αντωνυμίες

Μα αυτός είναι
ο θείος μου!

Ένας ερευνητής αλλιώτικος
από τους άλλους
ΒΟΛΟΣ

Ένας από τους σπουδαιότερους
ερευνητές του αιώνα ζει ανάμεσα
μας. Ο συμπολίτης μας Βρασίδας
Αναγνώστου είναι ο φετινός
κάτοχος του βραβείου «Γνώση»
με αφορμή το νέο βιβλίο του.

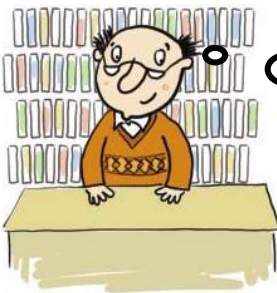

Ξέρει κανείς ποιος
κέρδισε φέτος το
βραβείο «Γνώση»;

Οπωσδήποτε
θα αγοράσω
το βιβλίο του!

Το βιβλίο του ερευνητή, με τίτλο
«Ψάξε ψάξε μπορεί να το βρεις»,
απευθύνεται σε όλους τους
αναγνώστες: μεγάλους και παιδιά,
επιστήμονες και μη, φανατικούς
αναγνώστες και αναγνώστες του
Σαββατοκύριακου.

Με λίγα λόγια μπο-
ρεί να το αγοράσει
όποιος θέλει!

Όταν τον ρωτήσαμε πώς ξεκίνησε
την έρευνα, ο κ. Βρασίδης μάς είπε:
«Μικρός είχα ένα σωρό απορίες.

Κι εγώ αγαπάω τις
σπαζοκεφαλιές!
Νομίζω πως όλοι
τις αγαπάνε!

Βλέπετε, τα παιδιά αγαπάνε τις
σπαζοκεφαλιές, αλλά δεν
μπορούσα να τις λύσω εύκολα. Μια
μέρα λοιπόν κοιτάχτηκα στον
καθρέφτη και είπα: «Βρασίδα, αυτή
είναι η δουλειά σου από δω και
πέρα, να βρεις απαντήσεις σε αυτές
τις ερωτήσεις σου».

Βρε κακό με αυτόν
τον άνθρωπο:
Ώρες ώρες μιλάει
με τον εαυτό του!

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ → Είναι κλιτές λέξεις
που αντικαθιστούν ονοματικές
φράσεις (βλ. ενότητα 16.2 Α) και
κάνουν την ίδια «δουλειά» με αυτές.

Μα καλά, αφού οι αντωνυμίες κάνουν την ίδια «δουλειά» με τις ονοματικές φράσεις και τις αντικαθιστούν, τότε γιατί τις χρησιμοποιώ;

Ο Νίκος άρχισε να εκνευρίζει τη Σοφία. Δεν καταλαβαίνω τι περίμενε να πει του Νίκου. Στο κάτω κάτω η Σοφία είχε φτιάξει το ποδήλατο του Νίκου, είχε αρχίσει να τακτοποιεί για χάρη του Νίκου τα ράφια και αφιέρωνε ένα

Ο Νίκος άρχισε να την εκνευρίζει. Δεν καταλαβαίνω τι περίμενε να του πει. Στο κάτω κάτω εκείνη είχε φτιάξει το ποδήλατό του, είχε αρχίσει να του τακτοποιεί τα ράφια και αφιέρωνε ένα

μεγάλο μέρος της μέρας της Σοφίας απαντώντας στις επιστολές του Νίκου. Δεν ξέρω γιατί δεν ήταν φιλικός με τη Σοφία, αλλά θα ήταν καλύτερα να τα βάλει με τον Νίκο, πριν μιλήσει στη Σοφία έτσι.

μεγάλο μέρος της μέρας της απαντώντας στις επιστολές του. Δεν ήξερε γιατί δεν ήταν φιλικός μαζί της, αλλά θα ήταν καλύτερα να τα βάλει με τον εαυτό του, πριν της μιλήσει έτσι.

Οι αντωνυμίες δίνουν στον λόγο μας συντομία και σαφήνεια. Μας βοηθούν να μιλάμε πιο εύκολα για πρόσωπα και πράγματα χωρίς να τα επαναλαμβάνουμε συνέχεια!

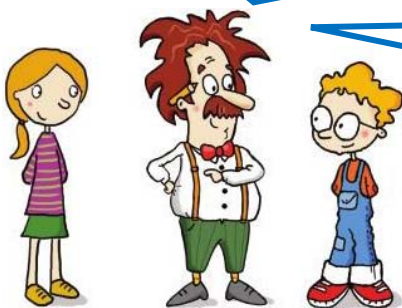

Τι πρέπει να ξέρουμε για τις αντωνυμίες;

- Οι αντωνυμίες χρησιμοποιούνται στη θέση ονοματικών φράσεων.
- Οι αντωνυμίες δε σχηματίζουν κλητική.

8.1 Προσωπικές αντωνυμίες

Χρησιμοποιούμε τις **προσωπικές αντωνυμίες** όταν θέλουμε να μιλήσουμε για τα τρία πρόσωπα που είναι δυνατόν να μας απασχολούν σε μια συζήτηση, δηλαδή για εμένα (πρώτο πρόσωπο), για εσένα (δεύτερο πρόσωπο) και για κάποιον άλλο (τρίτο πρόσωπο).

Έχουν
δυνατούς
τύπους.

Α' πρόσωπο		
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	εγώ	εμείς
Γεν.	εμένα	εμάς
Αιτ.	εμένα	εμάς

Β' πρόσωπο		
	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.	εσύ	εσείς
Γεν.	εσένα	εσάς
Αιτ.	εσένα	εσάς

Γ' πρόσωπο			
	Ενικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	αυτός	αυτή	αυτό
Γεν.	αυτού	αυτής	αυτού
Αιτ.	αυτόν	αυτή(ν)	αυτό
	Πληθυντικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	αυτοί	αυτές	αυτά
Γεν.	αυτών	αυτών	αυτών
Αιτ.	αυτούς	αυτές	αυτά

Έχουν και αδύνατους τύπους, μονοσύλλαβους και άτονους.

Α' πρόσωπο

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Γεν.	μου	μας
Αιτ.	με	μας

Β' πρόσωπο

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Γεν.	σου	σας
Αιτ.	σε	σας

Γ' πρόσωπο			
Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
*Ον.	τος	τη	το
Γεν.	του	της	του
Αιτ.	τον	τη(ν)	το
Πληθυντικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
*Ον.	τοι	τες	τα
Γεν.	τους	τους	τους
Αιτ.	τους	τις / τες	τα

*** Μόνο στις εκφράσεις: «Να τος», «Να τη», «Να το», «Να τοι», «Να τες», «Να τα»**

Συνήθως, η ονομαστική της προσωπικής αντωνυμίας δε χρησιμοποιείται.

(Εγώ) τρώω μακαρόνια.

(Εσύ) τρως μακαρόνια.

(Αυτός) τρώει μακαρόνια.
(Εμείς) τρώμε μακαρόνια.
(Εσείς) τρώτε μακαρόνια.
(Αυτή) τρώνε μακαρόνια.

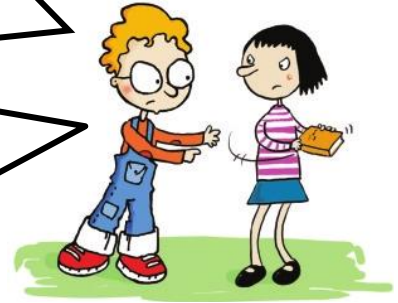

Καταλαβαίνουμε το πρόσωπο από τις καταλήξεις του ρήματος, άρα είναι περιττό να χρησιμοποιήσουμε και την προσωπική αντωνυμία. Την προσωπική αντωνυμία σε ονομαστική, λοιπόν, τη χρησιμοποιούμε μόνο για να τονίσουμε ποιος έκανε την πράξη που δηλώνει το ρήμα:

- **Εγώ** έφαγα τα μακαρόνια, όχι η Μαρία.
- **Πέτρο**, **εσύ** πρέπει να ξεκαθαρίσεις τι θα κάνεις από εδώ και πέρα και όχι οι γονείς σου.

8.2 Κτητικές αντωνυμίες

- Δώσε μου πίσω το βιβλίο μου!
- Το βιβλίο μας, θέλεις να πεις...
- Όχι, δικό μου είναι.

Κτητικές αντωνυμίες είναι οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών στη γενική.

- Χρησιμοποιούμε τις κτητικές αντωνυμίες για να δηλώσουμε σε ποιον ανήκει κάποιο πράγμα.
- Επίσης, κυρίως όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση, χρησιμοποιούμε την αντωνυμία δικός, -ή, -ό μου (δικός, -ή, -ό + γενική του αδύνατου τύπου της προσωπικής αντωνυμίας).

8.3 Αυτοπαθείς αντωνυμίες

Πρέπει να προσέχουμε μη
μας χτυπήσει γυρίζοντας.
Δεν ξέρεις πόσες φορές έχω
τραυματίσει τον εαυτό μου
με αυτό το μπούμερανγκ.

ννννννν
ννννν
ννννννν

Ο δάσκαλος διορθώνει τον
εαυτό του.

Η Τζένη καμαρώνει τον
εαυτό της.

Το χελωνάκι φροντίζει τον
εαυτό του.

Οι **αυτοπαθείς αντωνυμίες** μάς δείχνουν ότι το ίδιο πρόσωπο ενεργεί αλλά και δέχεται την ενέργεια του ρήματος.

Η αντωνυμία **ο εαυτός μου** σχηματίζει και τα τρία πρόσωπα στους δύο αριθμούς:

	Ενικός αριθμός		
	Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο
Ον.	ο εαυτός μου	ο εαυτός σου	ο εαυτός του / της
Γεν.	του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του / της
Αιτ.	τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του / της

	Πληθυντικός αριθμός
	Α΄ πρόσωπο
Ον.	ο εαυτός μας
Γεν.	του εαυτού μας / των εαυτών μας
Αιτ.	τον εαυτό μας τους εαυτούς μας
	Β΄ πρόσωπο
Ον.	ο εαυτός σας
Γεν.	του εαυτού σας / των εαυτών σας
Αιτ.	τον εαυτό σας τους εαυτούς σας
	Γ΄ πρόσωπο
Ον.	ο εαυτός τους
Γεν.	του εαυτού τους / των εαυτών τους
Αιτ.	τον εαυτό τους τους εαυτούς τους

Μερικές φορές, η αυτοπάθεια δηλώνεται με την επιλογή του κατάλληλου ρήματος στην παθητική φωνή. Π.χ. χτενίζω τον εαυτό μου = χτενίζομαι

8.4 Οριστικές αντωνυμίες

«Ο Επιθεωρητής ήθελε να εξιχνιάσει ο ίδιος το μυστήριο. Τι κι αν οι συνεργάτες του τον διαβεβαίωναν ότι η λύση βρισκόταν στα αποτυπώματα των συνεργών του δράστη. Εκείνος πίστευε ότι ο περιβόητος κακοποιός Ξυνίδης δρούσε μόνος του, χωρίς τη βοήθεια τρίτων».

Η φράση ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο και το επίθετο μόνος, μόνη, μόνο χρησιμοποιούνται ως **οριστικές αντωνυμίες**. Δείχνουν δηλαδή ότι κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ξεχωρίζει από άλλα πρόσωπα, ζώα ή πράγματα του είδους του.

Το ίδιος κλίνεται κατά τα επίθετα σε -ος, -α, -ο, ενώ το μόνος κλίνεται κατά τα επίθετα σε -ος, -η, -ο (και συνοδεύεται από τη γενική του αδύνατου τύπου της προσωπικής αντωνυμίας).

Περιεχόμενα του 2ου τόμου

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

Σχηματίζω λέξεις

Κλιτική μορφολογία

Ενότητα 6: Μιλώ για ανθρώπους, ζώα, πράγματα, ενέργειες, καταστάσεις και ιδιότητες (συνέχεια από τον 1ο τόμο)

A	Αρσενικά	7
A.1	Ισοσύλλαβα σε -ης, -ας, -ος	7
A.2	Ανισοσύλλαβα σε -ας, -ης, -ες, -ους	24
A.3	Ανώμαλα αρσενικά	27
B	Θηλυκά	32
B.1	Ισοσύλλαβα σε -α, -η, -ω	32
B.2	Ανισοσύλλαβα σε -α, -ου	46
B.3	Λόγια κλίση θηλυκών σε -ος	48
B.4	Ουσιαστικά κοινού γένους	56

Γ Ουδέτερα.....	59
Γ.1 Ισοσύλλαβα σε -ο, -ι, -ος.....	59
Γ.2 Ανισοσύλλαβα	
σε -μα, -ιμο, -ς, -ν, -υ.....	70
Δ Ανώμαλα ουσιαστικά	84
Ενότητα 7: Δίνω περισσότερες	
πληροφορίες για ανθρώπους, ζώα,	
πράγματα και καταστάσεις	88
Το επίθετο	
7.1 Κλίση επιθέτων	94
A Επίθετα σε -ος, -η / -α, -ο.....	94
B Επίθετα σε -ος, -ια, -ο	98
Γ Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ.....	100
Δ Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί	103
Ε Επίθετα σε -ης, -α, -ικο	106
ΣΤ Επίθετα σε -άς / -ής, -ού,	
-άδικο / -ούδικο / -ήδικο	108
Ζ Επίθετα σε -ων, -ούσα, -ον	
και σε -ων / -ονας, -ον	110

Η Επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ και σε -ης, -ες.....	114
Θ Το επίθετο πολύς	117
7.2 Άκλιτα επίθετα	118
7.3 Παραθετικά επιθέτων	123
Α Βαθμοί σύγκρισης των	123
Β Συγκριτικός βαθμός	124
Γ Υπερθετικός βαθμός	126
Δ Εξαιρέσεις στα παραθετικά...	130

Ενότητα 8: Μιλώ για ανθρώπους, ζώα, πράγματα και καταστάσεις με άλλο τρόπο	135
---	------------

Οι αντωνυμίες

8.1 Προσωπικές αντωνυμίες.....	141
8.2 Κτητικές αντωνυμίες	146
8.3 Αυτοπαθείς αντωνυμίες.....	147
8.4 Οριστικές αντωνυμίες	150

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.